№ 279 ISSN 1027-3875 15 dekabr 2009

KHAZAR VIEW

XƏZƏR XƏBƏR

ELMİ-KÜTLƏVİ, BƏDİİ-PUBLİSİSTİK TOPLU

www.khazar.org

**ELMİ-KÜTLƏVİ,
BƏDİİ-PUBLİSİSTİK
TOPLU**

**1995-ci ilin
yanvarından ayda 2 dəfə çıxır**

Təsisçi:
XƏZƏR UNİVERSİTƏSİ

Baş redaktor:
Hamlet İSAXANLI

Baş redaktor müavini:
Əlirza BALAYEV

Redaksiya heyəti:
**Camal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV
Cəmil HƏSƏNLİ
Bəhlul ABDULLA
Nizami CƏFƏROV
Əfqan ABDULLAYEV**

Rəssam:
Rafiq ƏBDÜLRƏHİMOV

Kompüter tərtibatçısı:
Yəmən HAŞIMOVA
Fotomüxbir:
Könül ƏLİYEVA
Ünvanımız:
Bakı, Məhsəti küçəsi 11,
("Neftçilər" metrosunun yanı)
Faks: 498-93-79
Telefon: 421-79-16
421-10-93

Şəhadətnamə: 255
İndeks: 67178
Sifariş: 190
Tiraj: 3000

**Müəlliflərlə
redaksiyanın mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər
Əlyazmalar geri qaytarılmır
Xəzər Universitəsi
mətbəəsində çap edilmişdir**

**SCIENTIFIC-POPULAR
LITERARY-PUBLICISTIC
COLLECTION**

**It has been publishing twice
a month since January, 1995**

Founder:
KHAZAR UNIVERSITY

Editor-in-chief:
Hamlet ISAXANLI

Associate editor:
Alirza BALAYEV

Editorial member:
**Jamal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV
Jamil HASANLI
Bahlul ABDULLA
Nizami JAFAROV
Afgan ABDULLAYEV**

Design by:
Rafig ABDULRAHIMOV

Computer graphics:
Yemen HASHIMOVA
Photoreporter:
Konul ALIYEVA

Address:
11 Mahsati str., Baku,
(near the "Neftchilar" metro)
Fax: 498-93-79
Phone: 421-79-16
421-10-93

Certificate: 255
Index: 67178
Order: 190
Copies: 3000

**The opinions of authors
and editors
could be independent
Manuscripts are not returned
Published by
Khazar University Press**

OXUYUN

Bu nömrədə

Qənirə PAŞAYEVA 12

DÜNYANIN İTİRDİYİ BÖYÜK ADAM

19 PSİXOLOJİ MƏSLƏHƏT VƏ PSİXOTERAPİYA MƏRKƏZİNİN TƏQDİMAT MƏRASİMİ

Eldanə CAMALOVA

YAXŞI MƏKTƏB NƏDİR? 20

Ülkər QARACALI

TƏLƏBƏMİZ AZƏRBAYCAN ÇEMPİONUDUR 22

23 **ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА БАРАКА ОБАМЫ НА ЦЕРЕМОНИИ ВРУЧЕНИЯ НОБЕЛЕВСКОЙ ПРЕМИИ МИРА**

29 НИЛУФЕР

«БЕССМЕРТНАЯ»

USAQ DÜNYASI 34

UNİVERSİTƏ XƏBƏRLƏRİ

QİÇS-Ə QARŞI MÜBARİZƏYƏ QOŞULUN!

Yaşadığımız dövrün mübahisəsiz ən böyük problemi olan QİÇS son zamanlar dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da gözəçarpan yayılma sürəti ilə seçilir. Problem QİÇS-in daha çox yayıldığı gənc nəsli və onların valideynlərini xüsusilə narahat edir. Məlum olduğu kimi, bu xəstəliklə mübarizədə maarifləndirmə olduqca vacib rola malikdir.

Bununla əlaqədar 1 Dekabr-Ümumdünya QİÇS-lə Mübarizə Günündə Xəzər Universitəsinin İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin korpusunda QİÇS-lə bağlı tədbir keçirilib. Tədbirin məqsədi gənclərə QİÇS-in nə dərəcədə təhlükəli problem olmasını, mübarizə yollarını xatırlatmaq, gəncləri də bu mübarizəyə qoşulmağa çağırmaq idi.

Tədbirdə Azərbaycanda QİÇS-lə mübarizəyə qoşulmuş ilk azyaşlı, hal-hazırda universitəmizin İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin 1-ci kurs tələbəsi olan Nərmin Kərimli və QİÇS-lə Mübarizə Mərkəzinin şöbə müdiri Sevinc Yunisova tələbələrə bütün lazımi məlumatları verdilər.

Azərbaycanda QİÇS-ə 2000-dən artıq insanın yoluxması faktı kifayət qədər böyük problemlə üz-üzə dayandığımıza növbəti sübutdur. Xəstəliyin daha çox qan, anadan övlada və cinsi yollarla keçməsi qeydə alınıb. Asqırmaq, öskürmək yolları ilə yoluxma halları isə hələ qeydə alınmayıb.

Həkimlərin ehtiyatsızlığı, narkotik maddələrin venadaxili qəbulu zamanı eyni iynələrdən bir neçə insanın istifadə etməsi, gözəllik salonlarında sterilizə olunmamış ləvazimatlardan istifadə edilməsi qanla yoluxmaya səbəb olan amillərdəndir.

Bu xəstəliyə yoluxan insanların cəmiyyətdə rastlaşdıqları diskriminasiya probleminə də xüsusi diqqət yetirildi. Diskriminasiyaya uğramış xəstələrin xəstəliklə mübarizəsi daha çətin olur. Belə xəstələr onları özündən uzaqlaşdırmış cəmiyyətə qarşı kinli olur və ondan heyif almaq üçün bəzən ən ağlasığmaz addımlar atırlar. Belə addımlar bəzən olduqca böyük təhlükələr yarada bilir. Əslində isə bu xəstələrin bizdən daha çox qayğıya, diqqətə ehtiyacı var. Özümüzü qorumaq adı ilə gördüyümüz bu faydasız "tədbir" bizim cəmiyyətimizin, bizim bir parçamız olan şəxsin onsuz da təhlükədə olan həyatını daha da qısaldır.

Xəstəliklə bağlı daim yadımızda saxlamalı olduğumuz digər bir amil bu xəstəliyin simptomlarının olduqca gec üzə çıxmasıdır. Məhz buna görə də, vaxtaşırı müayinədən keçmək olduqca vacibdir.

Tələbələrin diqqətinə səbəb olan tədbirdə 1-ci kurs tələbələri Elçin Hüseynov və Roman Usubov çıxış edənlərə sualla müraciət etdilər.

Əziz gənclər, siz də bu mübarizəyə qoşulun! Siz də QİÇS-ə "YOX" deyən milyonlarla gəncdən biri olun!

Ülkər QARACALI,
tələbə,
İqtisadiyyat və menecment fakültəsi
Xəzər Universitəsi

VI BEYNƏLXALQ ELM OLİMPİADASININ TƏNTƏNƏLİ AÇILIŞ MƏRASİMİ

Dekabrın 3-də Bakıda, "Buta" sarayında VI Beynəlxalq Elm Olimpiadasının təntənəli açılışı olmuşdur. 15 yaşlı yeniyetmələr arasında fizika, kimya və biologiya fənləri üzrə keçirilən olimpiadanın açılış mərasimində 49 ölkədən gəlmiş 600-dən çox şagird və onların müəllimləri iştirak etmişlər.

Mərasimdə iştirak edən elm, sənət və hökumət adamları sırasında Xəzər Universitəsinin rektoru, professor Hamlet İsaxanlı da vardı.

ARTIFICIAL LIFT METHODS - PRESENTED BY RUFAT MALIKOV

Rufat Malikov is working as a Gas Lift Engineer in Schlumberger, one of the main subsurface engineering contractors of BP in Azerbaijan. Rufat has professional experiance in both of these international companies.He presented a lecture on "Artificial Lift Methods / Gas Lift" hosted by Khazar University. Though it happened on 5-th of December 2009, 54 students from various local universities interactively attended the seminar and contributed with lots of interesting questions and comments.

One of the objectives of Petroleum Engineers is to maintain efficient production throughout the lifetime of the wells. This may be achieved via applying different Artificial Lift Methods adding extra energy to assist reservoir energy in order to obtain better production rates. Statistics show that 94% of the world oil production is achieved by utilizing Artificial Lift technologies like Sucker Rod Beam Pumps, Hydraulic Pumps, Electrical Submersible Pumps, Progressive Cavity Pumps, Gas Lift, etc. Gas Lift is one the most widely used methods to maximize production by taking full advantage of energy available in the reservoir.

On his lecture Rufat explained what is the logic behind each of these Artificial Lift methods and how engineers achieve higher production by utilizing these methods. He also talked in deeper about Gas Lift, its requirements and equipments used in this method. After the presentation it was clear that fundamental principle of Gas Lift is to inject gas through the possible deepest injection point. Well deviation, reservoir pressure, PI, compressor injection pressure, injection rate, etc are the constraints that define the depth of the single point of injection together with the depth of other valve stations in the well. Operating injection occurs from the annulus to the tubing at the specific depth and production pressure leakage to the annulus from the tubing is prevented by one way check valve installed on the nose of the valve. Main subsurface equipments in Gas Lift are Side Pocket Mandrels, Retrievable Valves and Latches. Different types of this equipments were shown on the slides and the purposes of each of them explained seperately.

Unloading sequence and procedure of gas lift wells, kickoff the well, mandrel manufacture, high technology valves, valve mechanics are just few interesting parts in this topic. Besides fancy powerpoint presentation material, video materials showing each type of Artificial Lift methods were introduced in order to better understand the picture of the processes involved.

Many interesting technical questions were raised from the audience about the subject, which showed students' interest on the topic.

Gunel MURAD,
student,
School of Architecture, Engineering and Applied Sciences,
Khazar University

RABİTƏ VƏ İNFORMASİYA TEXNOLOGİYALARI NAZİRLİYİNDƏ GÖRÜŞ

Dekabrın 8-də Xəzər Universitəsinin rektoru, professor Hamlet İsaxanlı Xəzər Universitəsi Himayəçilər Şurasının (Board of Trustees) qurulması ilə əlaqədar Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları naziri professor Əli Abbasovla görüşdü. Nazirlikdə keçən bu görüşdə Xəzər Universitəsinin inkişafı ilə əlaqədar digər məsələlər də müzakirə olundu.

"BAKI İSLAM MƏDƏNİYYƏTİ ƏCNƏBİLƏRİN GÖZÜ İLƏ"

Dekabrın 9-da Turizm İnstitutunda "Bakı İslam Mədəniyyəti əcnəbilərin gözü ilə" adlı konfrans keçirildi. Konfransda Xəzər Universitəsinin rektoru, professor Hamlet İsaxanlı da iştirak və çıxış etdi.

ULU ÖNDƏRİN ANIM GÜNÜ

Xalqın öz adından danışmaq haqqını kimə tapşırması olduqca çətin qərardır. Prezidentlər bu haqqı qazanmış insanlardır. Milyonların nə düşündüyünü, nə demək istədiyini bütün dünyaya çatdırmalı olan seçilmiş insanlardır. Xalqla prezident arasındakı işbirliyi qarşılıqlı inam, etimad və sevgiyə əsaslanır.

Heydər Əliyev bu etimadı, sevgini, inamı 35 il ərzində saxlamağı, qorumağı bacarmış nadir prezidentlərdəndir. Bunları bacarmış bir insanın xalqımızın qəlbində yeri bir başqadır. Adının çəkildiyi, surətinin canlandığı yerdə insanların qəlbinə ümid və qürur dolur. Dekabrın 12-də ölkəmizin hər yerində bu böyük insanın ölümünün 6-cı ildönümü münasibətilə tədbirlər keçirildi, H.Əliyev haqqında xatirələr canlandı, nitqlər söyləndi.

Bizim də fakültədə anım mərasimi keçirildi. Tədbir universitəmizin müəllimi Yeganə Axundovanını çıxışı ilə açıldı. O, H.Əliyevlə bağlı təəssüratlarını tələbə və müəllimlərlə bölüşdü. Tələbələr də H.Əliyevin bir vətəndaş kimi onlarda yaratdığı fikir və düşüncələrini müzakirə etdilər.

Sonda Yeganə Axundova H.Əliyevə həsr etdiyi musiqiyə çəkilmiş klipi təqdim etdi.

Sonra tələbələrimiz H.Əliyevin xatirəsini onun adını daşıyan sarayın qarşısında ucalan heykəlinin önünə əklil qoymaqla yad etdilər.

Xalqımızın belə insanlara sevgisi və hörməti sonsuzdur, ölməzdir.

Ülkər QARACALI,
tələbə,
İqtisadiyyat və menecment fakültəsi
Xəzər Universitəsi

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ TƏHSİL NAZİRİ PROFESSOR MİSİR MƏRDANOV XƏZƏR UNİVERSİTƏSİNDƏ

Dekabr ayının 12-də Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri professor Misir Mərdanov Xəzər Universitəsində oldu. Nazir Xəzər Universitəsinin rektoru, professor Hamlet İsaxanlının və digər məsul şəxslərin müşayiəti ilə universitənin bu tədris ilinin əvvəlində istifadəyə verilmiş (binanın rəsmi açılışı hələ olmamışdır) yeni 7 mərtəbəli tədris binası ilə tanış oldu, tələbələr üçün yaradılmış şəraitlə maraqlandı. Binada yerləşən, ən müasir kompüterlərlə təchiz edilmiş kompüter mərkəzləri, müasir yazı lövhələri, proyektorlarla təchiz edilmiş geniş və işıqlı auditoriyalar onun diqqətini cəlb etdi. Bir neçə auditoriyaya daxil olan nazir müəllim və tələbələrlə fikir mübadiləsi etdi.

Binanın 5-ci və 6-cı mərtəbəsində yerləşən universitə kitabxanasını diqqətlə gəzən nazir kitabxanada yaradılan şəraitdən zövq aldığını gizlətmədi. Kitabxanada yaradılan belə şəraitin başqa heç bir ali məktəbdə olmadığını qeyd edərək, həmin vaxt kitabxanada olan bir qrup tələbə ilə səmimi söhbət etdi.

Təhsil naziri, həmçinin, yeni tədris binasının bütövlükdə 1-ci mərtəbəsini əhatə edən yeməkxana ilə də tanış oldu, həmin vaxt yeməkxanada oturan və qabaqlarında şəxsi kompüterləri olan bir qrup tələbəyə yaxınlaşaraq, səmimi söhbət etdi.

Binanın 7-ci mərtəbəsində hazırda tamamlanmaqda olan akt zalı ilə tanış olan nazir təhsil nazirliyinin növbəti kollegiya iclaslarının birinin Xəzər Universitəsində keçirilməsi təklifini irəli sürdü: "Kollegiya iclaslarımızdan birini burada keçirək, qoy nazirliyimizin işçiləri və ali məktəb rəhbərlərimiz də burada tələbələr üçün yaradılmış bu gözəl şəraitlə yaxından tanış olsunlar".

Təhsil naziri, həmçinin, yeni tədris binası və ümumiyyətlə Xəzər Universitəsi haqqında geniş yazı hazırlanması və bunun "Azərbaycan müəllimi" qəzetində dərc olunması vacibliyini qeyd etdi.

İSRAELI AMBASSADOR AT KHAZAR UNIVERSITY

On December 14, 2009 Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Israel to Azerbaijan Republic Mr. Michael Lavon Lotem visited Khazar University. He has been received by Khazar University Founder and President Prof. Hamlet Isaxanli. The parties discussed questions of cooperation between Khazar Universsity and Israeli universities, stating that there are good opportunities for development of this cooperation.

Then Mr. Michael Lavon Lotem had a meeting with Khazar University students organized by the Institute of Politics. Director of the Institute of Politics Baba Bayramli welcomed the guest and introduced him to meeting participants. Ambassador Michael Lavon Lotem had a public speech on "Middle East Peace Process.". In the end of the meeting, Mr. Michael Lavon Lotem answered questions put by the students.

Universitəyə məktub

MİNNƏTDARLIQ

Bilgəh qocalar evinin sakinləri və öz adımdan sizə minnətdarlığımızı bildiririk ki, rəhbərlik etdiyiniz kollektiv və tələbələriniz Qurban bayramını bizimlə birlikdə və çox yüksək səviyyədə keçirdilər. Zəngin süfrə açılmasına və bizimlə doğma övlad kimi davranışlarına görə sizə "çox sağ ol" deyirik. Biz əminik ki, gələcəkdə onlar gözəl ailə başçıları və xanımları olacaq və öz valideynlərinin qocalar evinə üz tutmalarına imkan verməyəcəklər.

Bir daha İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin tələbə və müəllim kollektivinə öz minnətdarlığımı bildirirəm.

Hörmətlə,
Bilgəh qəsəbəsi,
Qocalar evinin kollektivi və sakinləri
adından Mina Abdullayeva

ŞƏFQƏTİMİZİ ONLARDAN ƏSİRGƏMƏYƏK!

Biz cavanlar yaxılarımızın nəvazişi ilə əhatə olunmuşuq və sevgi dolu həyat tərzi keçiririk. Bizə yaxşıdırsa, demək həyat da gözəldir. Bizə pisdirsə, onda biz də həyata qara eynək arxasından baxırıq. Bir sözlə, çoxumuz burnumuzun ucundan uzağı görmürük. Ancaq başımızı qaldırıb uzaqlara baxsaq, köməyimizə ehtiyacı olanların, əslində, nə qədər çox olduğunu görərik.

Mən 2-ci kursda oxuyuram və bu iki il ərzində Xəzər Universitəsinin ehtiyacı olanlara – uşaq evlərinə, qocalar evinə köməyinin şahidi olmuşam. İstər uşaq evində, istər qocalar evində yadımda qalan və mənə daha çox təsir edən o ümid dolu gözlər, ümid dolu nəzərlərdir. Sanki o gözlər həmişə qapıya dikilir. Elə bilməyin ki acdılar, yemək istəyirlər. Yox!

Qohumları tərəfindən atılmış insanlara (qocalar evində çoxu belədir) mənəvi yardım daha çox lazımdır. Onlara oğul, qız və ən çox nəvə sevgisi lazımdır. 40, 50, 60 il qabaq bu insanlar da bizim kimi cavan ve gözəl idilər. Həyat eşqi ilə yaşayır, sevgi dolu günlər keçirirdilər, gələcəklə bağlı öz planları var idi . Evlənib, ailə-uşaq sahibi olmuşdular və bizim valideynlər kimi onlar da öz uşaqlarını sevgi və qayğı ilə böyüdüb, oxudublar. Yəqin ki, arzu və xəyallarında onlar da nəvə - nəticə oynadırdılar. Amma, sən saydığını say, gör fələk nə sayır...

Onlarla yaxından tanış olduqda, hər birinin ayrı-ayrılıqda necə maraqlı insan olduğunu görürsən. Bir evdə yaşasalar da, hərənin öz dünyası var. Bir qoca mənə otağını göstərib:

-Gör necə təmiz otağım var!- dedi. - Təmizləyib yığışdırıram ki, qonaqlarımın xoşu gəlsin.

Otaq, doğrudan da, çox təmiz idi. Yatağın üstü səliqə ilə düzəlmişdi, paltarlar qatlanmışdı. Başqa birisi məni çağıraraq:

-Gəl mənimlə şəkil çək.-dedi.- Röya ilə şəklim var, Natəvan ilə var, qoy sənlə də olsun.

Bir qoca nənə üzünə bəzək-düzək vuraraq:

-Eh, mən çox qəşəng olmuşam. Elə indi də pis deyiləm – dedi.

Diqqətlə ona baxdım. Üzüyü, sırğası, qolbağı, boyunbağısı – hamısı yerində idi.

Onların hər biri bir insan taleyidir, xasiyyətləri də müxtəlifdir... Amma bizim gəlişimizə hamı sevinirdi, elə bil öz nəvələri gəlmişdi. Biz də gətirdiyimiz hədiyyələri onlara payladıq. Onlarla birlikdə oynadıq-oxuduq, yedik-içdik. Qurban bayramını qeyd etdik. Vidalaşma anı gələndə gözlər ya-

şardı.

Deyilən sözləri, edilən hərəkətləri unutmaq olar. Amma o gözləri, bir anlığa sevincdən işıqlanan gözlərin yavaş-yavaş dumanlanaraq yenidən ümid dolu baxışlarla ardımızca baxdığını unutmaq olmur. O gözlər yol çəkir, kimi isə gözləyir. Allah insafsızlara insaf versin. O qocalıqdan sizin üçün də var...

Aydan HUSEYNOVA,
tələbə,
İqtisadiyyat və menecment fakültəsi
Xəzər Universitəsi

***

Qocalar evinə səfərimizdə bizə göstərdikləri köməyə görə Hacı Səmədə, Hacı Məlikməmmədə, Hacı Adilə, Bəxtiyar bəyə, Ənvər bəyə və Rəcəb bəyə, həmçinin tədbirdə yaxından iştirak edən işçi və tələbə heyətimizə öz dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin rəhbərliyi

AZƏRBAYCAN TURİZM İNSTİTUTUNDA

ATİ BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR SFERASINDA

ATİ təkcə ölkəmizin ali təhsil sistemində həyata keçirilən müvafiq yeniliklərdən deyil, dünyanın aparıcı elm-təhsil mərkəzlərinin qabaqcıl təcrübəsindən layiqincə yararlanmaq məqsədilə beynəlxalq əlaqələr sahəsində əməkdaşlıq körpüsünün yaranmasını və möhkəmlənməsini qarşısına məqsəd qoymuşdur. ATİ ölkəmizin ali məktəblər coğrafiyasında son 4 ildə qərarlaşmasına baxmayaraq, Avropa Birliyi ölkələrinin qabaqcıl təhsil müəssisələri ilə tələbə və müəllim mübadiləsi sahəsində əlaqələrə böyük önəm verməkdədir. Misal üçün, Erasmus Mundus Xarici Əməkdaşlıq Pəncərəsi proqramı çərçivəsində Yunanıstan, Fransa, İtaliya, Latviya, Bolqarıstan, Portuqaliya və Niderlandın uyğun universitetləri ilə tələbə və müəllim mübadiləsini uğurla həyata keçirməkdədir.

Ötən ay beynəlxalq əlaqələrin, eləcə də, mühüm layihələrin gerçəkləşməsində institutun da payı olmuşdur. Belə ki, noyabrın 23-24-də Türkiyə Cümhuriyyətinin İstanbul şəhərində Beynəlxalq Universitetlər Assosiasiyası və İstanbul Universitetinin birlikdə təşkil etdiyi Avrasiya rektorlar toplantısında Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının rektoru akademik Səyavuş Qarayev, Qafqaz Universitetinin rektoru Ahmet Sanıç və Azərbaycan Turizm İnstitutunun rektoru, tarix elmləri namizədi, dosent Cəfər Cəfərov iştirak etmişlər. "Ali təhsildə akkreditasiya və keyfiyyət" mövzusuna həsr olunmuş toplantıda Azərbaycan Turizm İnstitutu Beynəlxalq Universitetlər Assosiasiyasına üzv qəbul olunmuşdur. Səfər çərçivəsində C. Cəfərov Türkiyənin Mehtap TV kanalına, ölkənin aparıcı qəzetlərinə müsahibələr vermiş, Türkiyənin Qazi Universiteti, Fateh Universiteti və İstanbul Universitetində təşkil olunmuş görüşlərdə iştirak etmişdir.

Noyabrın 26-27-də isə C. Cəfərov Sankt-Peterburq şəhərində keçirilmiş "Turizm və Otelçilik üzrə İxtisaslaşmış Universitetlərin və İşəgötürənlərin Qarşılıqlı Fəaliyyət Strategiyası üzrə Beynəlxalq Forum"un MDB ölkələrindən xidmət və otelçilik üzrə yeganə iştirakçısı olmuşdur. Beynəlxalq Forumun iştirakçıları tərəfindən yaradılan Xidmət üzrə İxtisaslaşmış Universitetlərin Milli Elmi-Təqdiqat Texnoloji Konsorsiumuna Azərbaycan Turizm İnstitutu yekdilliklə üzv qəbul olunmuşdur.

ATİ yola salmağa hazırlaşdığımız ildə daha 2 təşkilatın – Xəzər Dənizi Assosiasiyası və AUDEM (Demokratiya üçün Universitetlər Assosiasiyası) təşkilatlarının üzvlüyünə qəbul edilmişdir.

2009-cu il Azərbaycan Turizm İnstitutu üçün beynəlxalq əlaqələrin yaranması və möhkəmlənməsi sahəsində uğurlu olmuşdur.

Sabina Heybatova *was born in 1982 in Baku. She has graduated from Khazar University, School of Humanities and Social Sciences in 2005. While studying at Khazar University, she also worked as a part time employee for various foreign and local companies as an office manager, translator and accountant.*

In 2007 Sabina won the award of the American Embassy to Azerbaijan and was granted with an opportunity to continue her MA education in Tbilisi, at Georgian Institute of Public Affairs (GIPA), the faculty of Journalism and Media Management. She successfully defended a thesis and in 2009 she got her Master's Diploma on Media Management.

Here below we give an extract form her Diploma Work.

RELIGIOUS TOLERANCE IN AZERBAIJAN

Azerbaijan is a Muslim country. The majority of people populating it are Muslims. But as Azerbaijan is a multicultural and international country, there're other religions co- existing here as well.

When we start talking about other religions officially existing in Azerbaijan, the representatives of other countries wonder whether religious tolerance has its place in Azerbaijan or not. How tolerant are Muslims living here to representatives of other religions and to other religions themselves? In order to find it out we have interviewed representatives of different religions and confessions.

Rabbi Meir Brook, the head of European Synagogue in Azerbaijan, is from Israel. He says that he is very happy that he works in Azerbaijan. He has been working here for many years. By his words, Azerbaijani people are very tolerant to other religious belongings.

Rabbi Meir also says that, even when he is walking in the street on Shabbat (Saturday, the holy day of Jewish, on which they don't work, don't do anything and don't even drive a car), people stop their cars and offer to give him a lift for free. "They can see that I'm Jewish from my beard and hat and nevertheless they respect me", says Rabbi Meir.

He also says that not only people, but also the government of Azerbaijan Republic treats Jewish Synagogue very well. The government of Azerbaijan Republic has facilitated to opening of Jewish school in Baku.

Rabbi says that he never feels any difference between Muslims and Jewish.

"I consider Azerbaijan nation to be a very tolerant one, and I want Azerbaijan to be a very good example for other nations", says Meir Brook.

There's also a Catholic Church in Azerbaijan and every day a number of visitors from different nationalities visit this church.

The Head of Catholic Church in Azerbaijan Father Johan Chaplan says that Christianity has been being preached in Azerbaijan since the 1st century. The excavations of Kish's Church, which was reconstructed, prove that dieses existed in Azerbaijan since that time.

He also says that, when Azerbaijan became independent the representatives of Catholic Church came here to reconstruct the church that once was destroyed by Stalin in 1934.

Father Johan says that, the Catholic Church was officially registered in Azerbaijan in 1997. Later, the president of Azerbaijan Republic Heydar Aliyev invited Pope Johan II to Azerbaijan.

"A lot of nations have always been populating Azerbaijan and the tolerance was always present", concluded Father Johan.

The representative of the Orthodox Church in Azerbaijan Father Konstantin says that, the government of Azerbaijan Republic treats the Orthodox Church very well. And none of holidays or any other celebrations pass without participation of Orthodox Church.

He also claims that, especially in Azerbaijan,

three religions, Judaism, Islam and Christianity are all so joined and treated so well by each other that, none of the decisions referring to religious issues is managed without their mutual consent.

"Local population treats us very well and I haven't met with any unpleasant moments", says Father Konstantin.

Krishnaism isn't very popular in Azerbaijan. The representative of "Krishna's Consciousness" Ramin says that, the attitude of people to this religion is quite different. Some people think that this philosophy has an ancient history, whereas the others do not agree with this statement. They do not accept any other religious views, but their own.

"Most people in Azerbaijan are very tolerant. Our entire a 20 year local existence can easily make a witness to this. It shows that, we are being treated very well", says Ramin.

Bayram Hoja is the Imam of "Ilahiyyet" Mosque. He is from Turkey. It has been already five years that he is taking part in religious activity in Azerbaijan. He sees Azerbaijan as an exemplary state with flexibility and tolerance.

Bayram Hoja says that, every local person follows the preferred religion and there is not any side interference towards this choice. Though Azerbaijan is a Muslim country, it doesn't interfere with other religions.

"There is also not any kind of interreligious rivalry in Azerbaijan; various religions are free to practice their face in different places or workshops", says Bayram Hoja.

Haji Salman Musayev, the Deputy of Administration of Muslims of the Caucasus says that, Azerbaijan is situated on such a location of Caucasus that historically different nationalities have always peacefully co existing d here.

Representatives of those nationalities are still populating the country. That's why each nationality is the follower of the religion they belong to. Those religions are still being practiced until present. Azerbaijanis are used to it and do not consider it to be something extraordinary. They treat all the religions in a good way.

Haji Salman also says that, respect to all other religions, is one of the most significant rules of Islam.

"Where is tolerance, there is stability. We inherited it with wisdom from our ancestors and thanks to God, it works", says Haji Salman Musayev.

"VI BEYNƏLXALQ ELM OLİMPİADASI TƏKCƏ YENİYETMƏLƏR ÜÇÜN DEYİL, ÖLKƏMİZ ÜÇÜN DƏ OLDUQCA BÖYÜK ƏHƏMİYYƏT KƏSB EDİR"

"VI Beynəlxalq Elm Olimpiadası təkcə yeniyetmələr üçün deyil, ölkəmiz üçün də olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ona görə ki, Azərbaycanda təhsilin, elmin inkişafı istiqamətində aparılan islahatlar belə möhtəşəm tədbirlər vasitəsilə dəstəklənir və gənclərin bu sahələrə marağının artmasına gətirib çıxarır."

Bu sözləri Yeniyetmələrin VI Beynəlxalq Elm Olimpiadasının başa çatması ilə bağlı dekabrın 10-da keçirilən tədbirdə iştirak edən xarici işlər nazirinin müavini, Azərbaycan Diplomatik Akademiyasının rektoru, olimpiadaya hazırlıq məqsədi ilə yaradılmış Elm Komitəsinin rəhbəri Hafiz Paşayev jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən demişdir. Rektor bildirmişdir ki, ötən 8 gündə gənclər öz biliklərini, bacarıqlarını nümayiş etdirə bilmişlər. Bu möhtəşəm bilik yarışı xalqlar arasında dostluq əlaqələrinin inkişafına təkan verəcəkdir. İnanıram ki, olimpiada iştirakçıları Azərbaycandan vətənlərinə çox böyük təəssüratla dönəcəklər.

H.Paşayev bildirmişdir ki, Yeniyetmələrin VI Beynəlxalq Elm Olimpiadasının yüksək səviyyədə təşkil edilməsi üçün bütün işlər görülmüş və bunu iştirakçı dövlətlərin nümayəndələri də təsdiqləmişlər. İştirakçılarla söhbətlərimiz zamanı onlar olimpiadanın yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün yaradılan şəraitdən razılıqla danışmışlar.

SERGEY MİXALKOV ADINA BEYNƏLXALQ ƏDƏBİ MÜSABİQƏ ELAN OLUNUB

Yeniyetmələr üçün əsərlər yazanlar arasında Sergey Mixalkov adına müsabiqə elan olunub. Rusiya İnformasiya-Mədəniyyət Mərkəzindən APA-ya verilən məlumata görə, Rusiya Mədəniyyət Fondu və Rusiyanın Uşaqlar üçün Kitab Şurası 2010-cu ildə yeniyetmələr üçün ən yaxşı əsər uğrunda Sergey Mixalkov adına Beynəlxalq ədəbi müsabiqə elan edib. Müsabiqədə Rusiya yazıçıları ilə yanaşı yaxın və uzaq xaricdə yaşayan rus dilində yazan yazıçılar da qatıla bilər.

ŞƏXSİYYƏTLƏR

Qənirə PAŞAYEVA
millət vəkili

DÜNYANIN İTİRDİYİ BÖYÜK ADAM

İkinci yazı

1978-ci il. Atatürkün 100 illik yubileyinin YUNESKO-nun üzvü olan 152 ölkədə eyni anda keçirilməsi təklifi müzakirə edilərkən, İsveç nümayəndəsi ayağa qalxaraq, etiraz edir: "Necə yəni? Dünyada nə qədər dövlət xadimi var, hamısının yubileyini qeyd eləməliyik məgər?" Bu kinayəli sual qarşısında Rusiyanın nümayəndəsi yerindən dik atılaraq, yumruğunu masaya vurur və 152 ölkənin təmsilçilərinə belə deyir: "Gənc nümayəndə dostların yadına salmaq istəyirəm ki, Atatürk sadəcə böyük bir dövlət xadimi deyildir. Atatürk, bu çağa öz möhürünü vuran insandır. Yaxşı olardı ki, onu yad etməklə qalmayaq, həm də onun əməllərindən özümüz üçün nümunə götürək."

Bəs sonra? Təklifin imzaya açıldığı gün İsveç nümayəndəsi mikrofona yaxınlaşaraq, belə deyir: "Mən Atatürkü araşdırdım. Bütün ölkələrin nümayəndələrindən üzr istəyərək, ilk imzanı özüm atıram."

Bu, YUNESKO-nun tarixində ilk və tək belə hadisədir. Təklifin əleyhinə səs verən və ya bitərəf qalan heç bir ölkə olmadı. 152 ölkənin nümayəndəsi bizim üçün bir qürur, sevinc və iftixar qaynağı olan bu mətni imzalamışdı: "Atatürk kimdir? Atatürk, beynəlxalq tolerantlıq, sülh və əməkdaşlıq uğrunda çalışan ali insan, fövqəladə inqilablar həyata keçirmiş bir inqilabçı, istilaçılıq və müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizə aparan ilk liderdir. İnsan hüquqlarına hörmətlə yanaşan, ümumdünya sülhünün öncüsü, həyatı boyu insanlar arasında rəng, dil, din, irq fərqi qoymayan tayıbərabəri olmayan bir dövlət xadimidir. Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusudur".

Bəli, 152 ölkənin imzaladığı bu həqiqətləri dedirdən Qazi Mustafa Kamal Atatürkdür. Bütün Türk dünyasının qüruru olan böyük Atatürk!

29 oktyabrlar, 10 noyabrlar artıq onun prinsiplərini, inqilablarını, İstiqlal savaşı və sivilizasiya mübarizəsi yolundakı tövsiyələrini, əhəmiyyətini, niyələrini, nə üçünlərini müzakirə edərək, açıqlayaraq, düşünərək, mənimsəyərək, anlayaraq, tətbiq edərək öyrətməli olduğumuz, sevdirməli olduğumuz tarixlərə çevrilməlidir.

İnanırıq ki, Türkiyənin xilasını və yüksəlməsini başqa ölkələrin liderlərində və ya sistemlərində axtarmaq qəflətinə düşənlərə ən yaxşı cavabı atatürkçülüyün keçmişdə yaşanmış parlaq bir hadisə deyil, bügünkü və sabahkı problemlərin həllinə kömək edəcək aktual, mötəbər və yol göstərici bir sistem olduğunu izah edərək verilə bilər.

71 il əvvəl aramızdan gedən Atatürk, hansı cəhəti ilə ələ alınırsa alınsın, yaşadığı çağa damğasını vurmuş və tarixin unudulmazları arasındakı mötəbər yerini tutmuşdur. Varlığını yalnız düşüncələri və sözləri ilə deyil, özündən sonra qoyduğu əsərləriylə də isbat etmişdir. Atatürkün "ən böyük əsərim" dediyi Cümhuriyyət inqilabı ilə ümmət toplumundan dünyəvi-milli dövlətə keçilərkən, etnik və dini fərqlərə bağlı olmayan, fəqət dil, mədəniyyət və ideal birliyi kimi ortaq məxrəclərdə birləşən siyasi, hüquqi və sosial bir birlik əldə edilmişdir.

Milli dövlətin var olması və daha da güclənməsi, bu ortaq məxrəclərin hər kəs tərəfindən səmimi bir şəkildə mənimsənilməsi və qəbul edilməsi ilə mümkündür.

Ölkə, millət, hakimiyyət ünsürləri, qanunvericilik, icra və mühakimə orqanları baxımından vahid unitar dövlət; ədalət prinsipinin qorunmasının, bölgəçiliyə və irqçiliyə yol verilməməsinin və azlıqlar yaradılmamasının qarantiyasıdır.

Dünyəvilik prinsipi Türkiyə Cümhuriyyətini meydana gətirən bütün dəyərlərin təməlidir. Türkiyənin var olma fəlsəfəsidir. Konstitusiyalı rejimin əsasıdır.

Demokratiyanın bərqərar olması və yaşadılması, yalnızca dövlət və toplum nizamının ağıla və elmə istinad etməsi şəklində ifadə edilə biləcək dünyəvilik prinsipi sayəsində mümkündür.

Bu gün hər qarışı şəhid qanı ilə sulanmış müqəddəs Türkiyə torpağında, insanlar hürr, müstəqil, şərəfli və azad yaşaya bilirsə, bunu İstiqlal savaşında canları bahasına qələbə qazananlara və onların dahi komandanı Atatürkə borclu olduğunu əsla unutmamalıdır. Onu nüfuzdan salmağa və qurduğu cümhu-

riyyəti degenerasiyaya uğratmağa çalışanlar belə, təməlləri onun tərəfindən atılan sərbəstlik abhavasından istifadə etməkdədirlər. Uğrunda milyonlarla insanın ölümə göndərildiyi ideologiyalar tarixin dərinliklərində batarkən, əqli və elmi bir yanaşmanı əsas götürən Atatürkçü Düşüncə Sistemi dimdik ayaq üstündədir.

Unutmayaq ki, cümhuriyyətin, inqilabların, Türkiyənin varlığının və gələcəyinin qorunmasının yeganə yolu Atatürkçü Düşüncə Sistemidir.

Ölkənin bölünməz bütövlüyü, davamlılığı və millətin xoşbəxtliyi üçün gənc nəsillərinin üzərinə düşən ən böyük vəzifə, Böyük Atatürkün yadigarlarına sahib çıxaraq, demokratik, dünyəvi və sosial bir hüquq dövləti olan Türkiyə Cümhuriyyətini əbədi olaraq yaşatmaq, qarşılaşılan bütün çətinlikləri birlik və həmrəylik içərisində onun göstərdiyi ağıl və elm yoluyla dəf etmək olmalıdır.

Hətta Adolf Hitler belə Atatürkə heyranlığını açıq şəkildə deyirdi: "Mustafa Kamal, bir millət, bütün vasitələrindən məhrum edilsə belə, kəndini qurtaracak vasitələri yarada biləcəyini isbat edən adamdır".

O, həm də bütün insani xüsusiyyətləri ilə bir örnək idi. Atatürk örnəyi....

Atatürk, bu qədər böyük işlər görməsinə baxmayaraq, mövqeyini və şəxsiyyətini, yəni kim olduğunu bəlkə də ən yaxşı bilən bir liderdir.

İstanbul Universitetinin açılış mərasimi keçirilir. Sadə bir salonda stullar, ortada isə Atatürk üçün çox dəbdəbəli və bəzəkli bir kreslo qoyulmuşdur. Atatürk salona professorlarla birgə gəlir. Professorlar, Atatürkü kresloya dəvət etdiyində o, bir kresloya, bir professorlara baxır və: "Mənim sizlərdən öyrənməli olduğum çox şey var; buna görə bu kreslo ancaq sizlərə layiqdir" - deyərək, kreslonun yanındakı stula oturur və ən yaşlı professora kresloya oturmaqda kömək edir. Budur lider olmağın mahiyyəti: HAQQI OLMADIĞINA İNANDIĞI HEÇ BİR KRESLOYA OTURMAYAN BİR İNSAN.

Onun insani keyfiyyətləri onunla qısa bir təmasda olan insanlarda belə heyranlıq yaradırdı. Fransanın "Vu" qəzetinin əməkdaşı George Bennes 1938-ci ildə yazırdı: "Kamal Atatürkün xarakterinin bir hissəsini göstərmək üçün bir xatirəni xatırlamaq istəyirəm. Bizə savaşlardan birini danışırdı. Birdən durdu: "Görürsünüzmü" – dedi, - "bir çox zəfərlər qazandım. Amma bunların ən böyüyündən sonra belə hər axşam, savaş meydanında ölən bütün əsgərləri düşünərək, içimdə dərin bir kədər duydum".

Cəsarət və zəkasından başqa ürəyi bu qədər böyük və gözəl olan bir liderin ölkəsi üçün möcüzələr yaratmış olmasına şaşılabilirmi?

Atatürkü daha çox bir hərb və dövlət xadimi olaraq tanıyırıq. Halbuki Atatürk, 2008-ci, 2000-ci, 1978-ci, 1971-ci, 1938-ci, 1923-cü illərdə; Haitidən Hindistana, İngiltərədən Avstraliyaya qədər hər qitədə, hər an, dostundan düşməninə qədər hər kəsin qəlbində məhəbbət, minnətdarlıq, güvən və həsrət hisslərini eyni səmimiyyətlə yaşadan, dünya miqyasında böyük bir insandır...

Bu həqiqəti 21 noyabr 1938-ci il tarixində əcnəbi bir jurnalist belə ifadə etmişdi: "Belə dühalar ancaq zahirən ölürlər, həqiqətdə isə millətlərin zehnində dərin və silinməz izlər qoyan əsərləri ilə əbədi olaraq yaşamaqdadırlar. Belə insanlar müəyyən bir zaman və ya müəyyən bir coğrafiya üçün doğulmurlar. Onlar yüzilliklər boyu millətlərin tarixinə hökm edə bilən insanlardır."

Əfqan kralı Əmənullah Xan deyirdi: "O böyük insan yalnız Türkiyə üçün deyil, bütün Şərq millətləri üçün də ən böyük öndərdir".

Hind Parlamentinin nümayəndəsi Sucheta Krıpalani yazırdı: "Atatürk yalnız türk millətinin deyil, azadlıq, müstəqillik uğrunda savaşan bütün millətlərin öndəriydi. Onun direktivləri altında siz müstəqilliyinizə qovuşdunuz. Biz də o yoldan yürüyərək, müstəqilliyimizə qovuşduq." Hindistanın müstəqillik illərində ilk baş naziri olmuş Cavahirləl Nehru da Atatürk haqqında heyranlıqla danışırdı: "Kamal Atatürk və ya bizim onu o zamanlar tanıdığımız isimlə Kamal Paşa, gənclik günlərimdə mənim qəhrəmanımdı. Böyük inqilablarını oxuduğum zaman çox duyğulandım. Türkiyənin modernləşmə yolunda Atatürkün girişdiyi böyük çabaları heyranlıqla qarşıladım. Onun dinamizmi, yenilməz və yorulmaq bilməzliyi insanda böyük bir etki yaradır. O, Şərqdə modern çağın qurucularından biridir. Onun ən böyük heyranları arasında olmaqdayam" (1963).

Zatən önəmli olan, bu gün çox sıx rast gəldiyimiz kimi CANLI ÖLÜ olmaq yox, öldükdən sonra belə, bu qədər canlı bir şəkildə YAŞAMAQ deyilmi? Çünki həyat bu dərəcədə doğru və gözəl bir şəkildə yaşanıbsa, ölümün özü də bir həyatdır.

Əsl böyüklük, ondan uzaqlaşdıqca, özümüzü ona daha yaxın hiss etməyimiz deyildirmi? Çünkü böyüklük zamanla məhdudlaşdırılmır. Böyük insanlar həm keçmişin, həm də gələcəyin batmayan günəşləridir.

Bu həqiqəti Belçikanın Ankaradakı səfiri görün nə qədər sadə və gözəl bir şəkildə ifadə etmişdi: "An-

karada olanda daim günəşə baxırdım. Amma günəşi üfüqdə deyil, Çankayada görürdüm. Çünkü əsl günəş Çankayadakı Atatürk adlı günəş idi."

Bəs bu canlılığın sirri nədədir? Onun hərb xadimliyi cəhətimi, yoxsa dövlət xadimliyi cəhətimi? Yoxsa, tarixə keçən bu cəhətləriylə birgə, çox da bəhs edilməyən başqa bir cəhətimi? Bəli, onun günümüzdə də canlı olmasının əsl sirri insani cəhətidir. Atatürk hər ölkədən, hər yaşdan, hər cinsdən, hər rəngdən, hər dindən, hər dildən, hər təbəqədən olan insanların hər zaman məhəbbət və hörmət bəslədiyi, həsrət və qibtəylə yad etdiyi, nümunə götürdüyü BÖYÜK BİR LİDERDİR...

Yəni Atatürk, "ilin adamı" deyil, "çağın adamı" olan yeganə liderdir. Onun bu dərəcədə ümumbəşəri olmasının səbəbi "sarı saçlı, mavi gözlü bir div" olması, qarğaları hürkütməsi və ya adının Kamal olması deyil. Bu sirr Atatürkün tarixə keçmiş hərb və dövlət xadimliyindən başqa, onun İNSANİ CƏHƏTLƏRİNDƏDİR.

Atatürkün bu dərəcədə ümumbəşəri bir lider olmasını təmin edən və onu bir çox digər liderlərdən fərqləndirən xüsusiyyətin, onun insani cəhətləri olduğunu dedik. Bəs o necə bir insan və necə bir lider idi? Bu sualın cavabını Atatürkün xatirələrində, yaşadıqlarında və yaşatdıqlarında axtaracağıq.

Heç bir zaman təkəbbür göstərməmiş, hər şeyi ancaq xalqı, milləti, dünya xalqlarının rifahı və xoşbəxtliyi naminə etmiş, daim tolerant və təvazökar olmuş, sadəliyindən heç bir şey itirməmişdir.

İzmir zəfərindən sonra qatarla Ankaraya qayıdan müzəffər komandanla bağlı, Ankara valisinin bir xatirəsi: "Gecədən xeyli keçmişdi. Hər kəs çox yorğun idi. Mustafa Kamal bizimlə söhbətdən sonra istirahətə çəkilmişdi. Mən də onunla söhbət etmək üçün çox darıxırdım. Səhər açılan kimi Saleh Bozoka "Paşadan nə xəbər var?" dedim. "Yatır" dedi. Bir müddət sonra səbirsiz bir halda: "Hələ durmayıbmı?" deyə soruşdum. "Bəli, durmayıb" deyə qışqırdı. O zaman yanımızdakı kupeden onun səsini eşitdim: "Buyurun, bəyəfəndi; amma hələ geyinməmişəm..." "Hər halda tamam çılpaq deyilsiniz" dedim. "Yox, pencəyimi geyməmişəm" dedi. Qapını açıb girdim. Əynində şalvar və köynəklə ayaq üstündə dayanmışdı. Saqqalı uzanmış, üzünə yuxusuz keçən gecənin yorğunluğu həkk olunmuşdu. Köynəyini və şərfini yuduğunu gördüm. "Yorğun görünürsünüz" dedim. "Hə, yata bilmədim. Yastıq və adyal qoymayıblar; başımı qoluma söykədim, ağrıdı; pencəyimi yastıq eləmək istədim, üşüdüm. Yatmaq mümkün olmadı. Durdum" dedi. Heyrət və təəssüflə soruşdum: "Bəs nə üçün heç kimə demədiniz?" Təbəssümlə cavab verdi: "Hamı mənim qədər yorğun və yuxusuz idi. Narahat eləmək istəmədim." Mustafa Kamal Vətənini xilas etdikdən sonra İzmirdən Ankaraya bax bu şəraitdə qayıtmışdı".

Macarıstanın "Esti Ujsağ" qəzeti yazırdı: "O, yüzilimizdə "olmayacaq heç bir şey yoxdur" şəklində tarixi gerçəyi isbatlayan ilk adam olub". Alman tarixçisi Herbert Melziq yazırdı: "O, öz milləti və bəşəriyyət üçün bəslədiyi məhəbbətlə, bir dahinin nələr yaratdığına dair dünyaya fövqəladə həyəcanlı bir səhnə göstərməkdədir".

Atatürk, incəsənətin bir millətin həyatındaki yerini və əhəmiyyənini layiqiylə qiymətləndirə bilənlərdən idi. Hüsnxət sənətinin son ustadlarından Macid Ayralın başına belə bir hadisə gəlmişdi: Çanaqqala döyüşlərinin davam etdiyi vaxt, Macid Bəy Çanaqqalada əsgər imiş. Döyüşlərin dərin səngərlərdə aparıldığı günlərdə, Macid Bəy malyariyaya tutulur. Malyariya böhranının olmadığı vaxtlarda yazdığı gözəl hüsnxət nümunələrini səngərlərin divarına asırmış. Mustafa Kamal səngərləri təftiş edərkən, bu hüsnxət nümunələrini görür və çox xoşuna gəlir. Onları kimin yazdığını soruşanda və müəllifinin Macid Ayral olduğunu öyrənəndə, üzünü yanındakı adam-

lara tutaraq: "Bunlar sənət əsərləridir, bir ölkədə belə sənətkarlar asan yetişmir; belə bir sənətkarın burada nə işi var? Sabah onu tərxis edin" əmrini verir. Ertəsi gün Macid Ayral tərxis edilir.

Çanaqqalada güclü Avropa dövlətlərinə qarşı qəhrəmanlıq dastanı yazdığı o fövqəladə şərtlər daxilində, millətinin bağrında doğan sənət adamlarına belə bir həssaslıq göstərməsi və onları müharibədən uzaqlaşdırması, Atatürkün sənətə və sənətkara verdiyi qiymətin nümunəsidir.

Görün, Yunanıstan kimi o zamanlar Türkiyənin ən böyük düşməni olan ölkənin təmsilçisi Atatürklə bağlı nə deyir: "Türkiyə, dost və düşmənlərin heyran olduğu bir dahi adama malik olmaq kimi xoşbəxtliyə çatmışdır".

Fransız yazarı Gerard Tonqas yazırdı: "Bu, insanlığa təcrübədən keçmiş bir fəlsəfə örnəyi olaraq təqdim oluna bilər. Atatürk yüzillərə sığacaq işləri on ildə tamamladı".

2 mart 1998-ci il. Milli televiziya kanallarından birində ikinci xəbər olaraq 6 dəqiqə davam edən və 5 dəfə kadr böyüdülərək verilən bir xəbər yer aldı. Bu xəbər, Amerikada məşhur bir müzik-xollun sökülmədən, dünyada ilk dəfə tətbiq edilən bir metodla relslər üzərində 20 metr kənara sürüşdürülməsi və yerində yeni bir binanın yapılması haqqında idi.

1930-cu il. Atatürk Yalova köşkünə doğru çıxarkən, bağbanın qoca bir çinar ağacını kəsməyə hazırlaşdığını görür. "Sən həyatın boyu belə bir ağac yetişdirmisən ki, indi bunu kəsirsən?" deyə soruşur. Bağban cavab verir: "Paşam, çinarın kökləri köşkün bünövrəsini qaldırır. Yarpaqları da köşkün pəncərələrinə toxunur. Gərək ya köşkü itirək, ya da ağacı kəsək. Bu səbəbdən bizi üzürlü hesab edin, ağacı kəsmək məcburiyyətindəyik."

Atatürk bir an fikirləşir. "Xeyr, lazım gələrsə köşkü ağacdan uzaqlaşdırarıq" deyir. Yanındakı adamlar, "Bugün Mustafa Kamalda bir qəribəlik var, heç köşkü ağacdan uzaqlaşdırmaq olar?" deyirlər.

Atatürk nə memar, nə mühəndis, nə də aqronom idi. Amma o, heç bilirsiniz nə elədi? İstanbuldan Yalovaya tramvay relsləri gətirtdi, onları köşkün altına döşətdi və köşkü hərəkət etdirib, ağacdan 4 metr 80 santimetr kənara çəkdirərək, çinarı xilas elədi.

Bəli, bu hadisə 1930-cu ildə olmuşdur. Dünyada 1980-ci illərdən sonra ekologiyadan bəhs edilməyə başlandı. Mustafa Kamal 1930-cu ildə dünyaya konkret bir ekologiya dərsi vermişdi.

Fransız ədibi Klaude Farrere yazırdı: "O, uca bir dağa bənzyir. Ətəyində yaşayanlar bu ucalığı fərq edə bilməzlər. Bu dağın əzəmətini qavraya bilmək üçün ona çox uzaqlardan baxmaq gərəkdir".

5 may 1935-ci il. Məşhur arxeoloq Zübeyir Koşayın xatirələrindən: "Bilirsiniz ki, bütün arxeoloji qazıntıların aparılması haqqında əmr verən Mustafa Kamaldır. Muzeylərin açılması haqqında əmr verən də Mustafa Kamaldır. Amma indi olduğu kimi, "Açın! Qazın! İmza." şəklində deyil. Məsələn, Efesdə qazıntılar başladı, iki dəfə ora getdi. Konyada Assur qazıntıları başladı, işin başında yenə Atatürk var idi. Axlatlıbel qazıntıları başladı; bir baxdıq ki, işin başında torpaq alır, ölçür, biçir". Onun fikrinə görə, üstündə yaşadığımız torpaqların həqiqi sahibi ola bilmək üçün, bu ərazidə yaşayan toplumları və onların

meydana gətirdikləri mədəniyyətləri, qaynağından başlayaraq günümüzə qədər keçən müddət içində, layiqiylə öyrənib bilməliyik. Çankayada üç gün üç gecə yatmayaraq işləyir. Yatmamaq üçün alnına yaş dəsmallar qoyur. Tez-tez müxtəlif adamları yanına çağırır, müxtəlif adamlara telefon edir. Bir həyəcan, bir təlaş... Üç gündən sonra "Gəlin" deyir. Axlatlıbelə gedirik. Arxeoloqları ətrafına toplayır. Başlarında Zübeyir Koşay var. Mustafa Kamal həyəcanla deyir: "Qazdığınız yer yanlışdır; oranı yox, buranı qazmalısınız." Əcnəbi arxeoloqlar "Fəqət, paşam..." deyirlər. Demək istəyirlər ki, "Başa düşdük, böyük bir hərbçi, böyük bir dövlət xadimisiniz; amma bu iş bizim işimizdir. Niyə işimizə qarışırsınız?" Amma əmr böyük yerdən gəlib. Başlayırlar Mustafa Kamalın göstərdiyi yeri qazmağa. Nəticə necə oldu? Bütün tapıntılar oradan çıxdı.

İsveçin "Nya Dagling" qəzeti yazırdı: "O olmasaydı, modern Türkiyə olmazdı. Onun sayəsində türklər, onun möhtəşəm əsərini izləyə biləcəklər və zatən dünyaca çox yüksək olan şərəflərini daha çox yüksəldə biləcəklər". Həmin ölkənin nümayəndəsi professor Morrf isə yazırdı ki, Türkiyəni yaradan, tariximizin bu ən Böyük Adamını, başımı ən dərin hör-

mətlə eyərək salamlayıram.

Zaman keçdikcə, Atatürkün yuxarıda sadalamağa çalışdığımız xüsusiyyətlərindən əlavə, gözəl bir tədqiqatçı və maarifçi olduğu da ortaya çıxmışdır. Misal üçün, Atatürkün ölümündən iki il əvvəl bir "Həndəsə" kitabı yazdığını və bu kitabda, məktəblərimizdə bu gün də istifadə edilən sadələşdirilmiş həndəsə terminlərinin yer aldığını göstərə bilərik. Atatürk bu kitabı yazmasaydı "üçgen" yerinə "müsəlləs", "artı" yerinə "zaid", "eksi" yerinə "naqis" deyiləcəkdi. "Açı, uzay, yüzey, çap, yay, eşkenar, pay, eşit" terminləri də həndəsə tədrisinə bu kitabın töhfəsidir. Polşa mətbuatı yazırdı ki, onun yaradıcı ruhunun və atəşli yurdsevərliyinin hərəkətə keçməmiş olduğu heç bir sahə yoxdur. Bu, isbata ehtiyacı olmayan həqiqətdir.

Atatürk, bu günü dəqiqliklə görmüş, görməklə də qalmayaraq, bu gün istifadə edə biləcəyimiz dərəcədə aktual, mötəbər və problemlərin həllinə istiqamətlənmiş təkliflərini yazaraq miras qoymuşdur.

ABŞ-ın ən məşhur iqtisadçılarından olan Mister Cons belə deyir: "Türkiyə iqtisadiyyat ilə müharibədə sadəcə Atatürkü nümunə götürsün, kifayətdir."

"Bugünkü mübarizəmizin qayəsi tam müstəqillikdir. Müstəqilliyin tam olması isə ancaq maliyyə müstəqilliyi ilə mümkündür" - deyən Atatürkün dövründə həyata keçirilən iqtisadi siyasətin ən böyük uğuru, şübhəsiz ki, türk lirəsinin daxili və xarici bazardakı dəyərinin qorunması sahəsində olub. On doqquz illik müddətdə (1919-1938) ölkənin böyük ehtiyacları qarşısında inflyasiyasız və sürətli bir inkişafı həyata keçirmək fövqəladə bir müvəffəqiyyətdir. 1921-ci ildə 605 quruş olan sterlinq, 1938-ci ildə 616 quruş olmuşdu.

Atatürk dövründə, 1919-cu ildən 1938-ci ilin son dörd ayına qədərki müddətdə banknotların artış həcmi 8 %-dir. Atatürkün xəstəlik səbəbiylə dövlət işləriylə məşğul ola bilmədiyi son dörd ayda isə bu artış həcmi 15 %-ə çatmışdır!..

Bildiyimiz kimi, 1929-cu ildə bütün dünyada ən güclü iqtisadiyyata sahib olan ölkələri belə sarsıdan bir iqtisadi böhran yaşanmışdı. Bu böhranın öz zərərli təsirini göstərmədiyi ölkələrdən biri də Türkiyədir. Hətta Türkiyə bu böhrandan qazancla çıxmışdır. Çünki Türkiyənin başında sürətli və balanslı bir iqtisadi inkişaf siyasətinə, strategiyasına və taktikasına sahib olan Atatürk var idi.

İsmayıl Həbib Sevük belə demişdir: "Bəzi insanlar söylədikləri sözlər sayəsində böyük görünür, bəzi sözlər isə onu söyləyən insan sayəsində. Mustafa Kamalla danışanda onu başa düşdüm ki, həm O, sözləri ilə böyüyür, həm də sözlər Onunla."

İngiltərənin "Times" qəzeti yazırdı: "O, Türkiyənin öncəki quşaqlarının heç birinə nəsib olmayan özgürlük və güvən dolu bir həyat yaşadı. Uğurları Türkiyənin Avropa dövləti olmasını təmin etdi, orta Şərqin tarixini dəyişdirdi". Doğrudan da, Atatürkün mücadiləsi və inqilabi islahatları orta Şərq üçün böyük təsir göstərdi. Pakistanın məşhur şairi İqbal necə də gözəl deyirdi: "Bizim əslimiz rəngi uçmuş bir qığılcım ikən, Onun baxışı ilə dünyayı kaplayan və aydınlatan bir günəş halına gəldik".

Bir çox liderlər onu özləri üçün örnək görürdülər. Pakistan prezidenti Əyub Xan deyirdi: "Kamal Atatürk yalnız bu yüzilin ən böyük adamlarından biri deyildir. Biz Pakistanda, onu keçmiş bütün çağların ən böyük adamların biri olaraq görüyoruz. Dahi bir hərbçi, anadangəlmə bir lider və böyük bir yurdsevər"....

İtaliyanın "Tribuna" qəzeti yazırdı: "Atatürkün ölümü ilə Orta Şərqin inkişafına birinci dərəcədə təsiri olan son dərəcə qüvvətli bir şəxsiyyət itirildi. Amma təkcə orta Şərq üçünmü? Xeyr, onun addımları dünyanın mənzərəsini dəyişdirdi... Və onun itkisi bütün dünya üçün böyük bir itki oldu. Livanın "An Nahar" qəzeti isə yazırdı: "Atatürk dünyanın çox nadir yetişdirdiyi dahilərdəndir. O, bütün bir tarixin görüntüsünü dəyişdirmişdir".

"Mən əmin olduğumu bildirirəm ki, Türkiyə Cümhuriyyəti böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün yolu ilə əbədi olaraq gedəcəkdir. Türk xalqı nə qədər ki, bu yolla gedəcək, o qədər də uğurlar əldə edəcəkdir". (Heydər Əliyev)

Bir anlığa tarixin səhifələri arasına baş vursaq, aşağıdakı lakonik sözlərin nə qədər böyük sözlər olduğunu və onların ancaq çox böyük bir insanın, bir dahinin ağzından çıxa biləcəyini anlayarıq: "Ölümün, biz canlılar üçün bir son olduğu qəbul edilir. Ancaq tarixdə bəzən elə insanlar olur ki, onların ölümü özlərindən sonra qoyduqları əsərlər və müəyyən etdikləri ideallarla, mənsub olduqları toplumlar və hətta bütün bəşəriyyət üçün bir son deyil, bir başlanğıcdır".

71 il əvvəl itirdiyimiz böyük öndər Atatürk də fikirləri və əməlləri ilə türk millətinin taleyini qəti bir şəkildə dəyişdirmiş və mirasını qoruyub

yüksəltməyi, ideallarını həyata keçirməyi bizlərə tapşıraraq aramızdan getmişdir.

"Chicago Tribune" onun ölümü ilə bağlı yazırdı: "Dünya səhnəsindən tarixin ən diqqətli, çəkici adamlarından biri keçdi".

Macarıstanın "Pester Lioyd" qəzeti isə yazırdı: "Dünya, bu savaş və barış qəhrəmanı böyük adamın ölümü ilə yoxsul düşmüşdür. Doğrudan da dünya onsuz yoxsul görünür".

Fransanın "Sanerwin" qəzeti yazırdı: "Atatürk öldü. Barış qübbəsinin Şərq sütunu yıxıldı. Artıq dün-

yada sülhü kimsə təmin edəməz. Hətta avropalı dövlət adamları onun 1930-cu ildə etdiyi xəbərdarlıq və tövsiyələri dinləməmiş və dünyanı 1939-cu ildə ikinci böyük müharibə fəlakətinin içərisinə sürükləmişdilər".

İngiltərədə çıxan "Word Price" yazırdı: "O, bənzəri olmayan bir dövlət adamı idi. Diktatorların tahammül edəmədiyi sərbəst bir nizamla, demokratiyaların bacarmadığı və bacara bilməyəcəyi işlər görmüşdür. Tarixdə bu cür adamlar dövrlərinə öz adlarını vermişlərdir".

"Savaşda Türkiyəni qurtaran, savaşdan sonra da Türk dövlətini yenidən dirildən Atatürkün ölümü, yalnız yurdu üçün deyil, Avropa üçün də ən böyük itkidir. Müxtəlif təbəqələrin Onun üçün tökdükləri gözyaşları, bu böyük qəhrəmana və modern Türkiyənin Atasına layiq təzahürdən başqa bir şey deyil". (Uinston Çörçil, İngiltərənin Baş naziri.1938)

"Mənə böyük Atatürkün adını daşıyan Beynəlxalq Sülh Mükafatı təqdim olunubdur. Bu mənim üçün, bütün Azərbaycan xalqı üçün, müstəqil Azərbaycan dövləti üçün böyük şərəfdir. Mən bununla fəxr edirəm. Atatürkün şəxsiyyəti, onun yaratdığı Türkiyə Cümhuriyyəti mənim üçün örnəkdir. Mən buna daim sadiq olacağam". Bu sözlərin müəllifi, Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyev dəfələrlə qeyd etmişdir ki, Atatürk ideyaları, milli dövlət quruculuğu prinsipləri Türkiyənin yalnız keçmişi, tarixi deyil, həm də gələcəyidir.

Atatürk, "böyük insanlar" kimi dəyərləndirilən insanlarla özünün müqayisə edilməsini və tərifləməsini heç bir zaman xoşlamayıb. Hətta bunu edənlərə qəti şəkildə etirazını bildirib. Belə davranışlar həm də millətinə xidmət edən bir insanın milləti uğrunda apardığı mübarizənin düzgün başa düşülmədiyi mənasına gəldiyi üçün onu narahat etməkdə idi.

Türkiyə Cümhuryyətinin quruluşunun 12-ci ildönümündə;

"Atatürk bizim ən böyüyümüzdür"

"Atatürk bu millətin ən yüksəyidir"

"Atatürk ən böyük dahidir" kimi çox sayda şüarlar hazırlanmışdı. Şüarların siyahısını gözdən keçirən Atatürk, hamısının üstündən xətt çəkərək, belə yazdı:

"ATATÜRK BİZİM İÇİMİZDƏN BİR NƏFƏRDİR"

"Nə mutlu bizə.... Böyük Atatürkün dediyi kimi, "NƏ MUTLU TÜRKÜM DEYƏNƏ". Nə mutlu Atatürkü sevənə!

Presspost.az

ИСКУССТВО

НЕМНОГО СКАЗКИ В БУДНИЙ ДЕНЬ

Случай свел меня с интереснейшим человеком. Без преувеличения могу назвать эту встречу подарком судьбы. После просмотра спектакля "Маска" в Театре пантомимы поделилась впечатлениями с другом и коллегой по работе. Он загадочно улыбнулся, и, неожиданно резко взяв со стола мобильный телефон, набрал номер. Я замерла, вся превратилась в слух. Мой добрый друг договаривался о моей встрече с главным режиссером Театра пантомимы Бахтияром Ханызаде. "Это мой давний и лучший друг, - пояснил он - запиши телефон и познакомься, он тебя примет. Разговор почти начал забываться, так как, позвонив несколько раз, я поняла, что у Бахтияр муаллима очень плотный рабочий график. Наконец, после возвращения с гастролей в Финляндии, он назначил встречу.

Я взяла с собой младшую дочь: она грезит миром искусства. От волнения мы пришли раньше назначенного времени и ничуть не пожалели об этом. Напротив: мы попали на репетицию спектакля в студии пантомимы! Шел заключительный акт, Бахтияр муаллим послал за нами актера, чтобы тот проводил нас к нему.

И волшебство началось. Открылись тяжелые ворота и после ослепительного полуденного солнца мы очутились в царстве темноты и тайны. Студия расположена в подвальном помещении и привыкший к языку жестов актер молча проводил нас к мэтру. "Будет темно", - проронил он по дороге. И вот мы у самой сцены. Тьма и прохлада окутали нас. Только одинокий прожектор освещал действо. Смущенные, на цыпочках, мы прошли к своим местам, на которые нам указал на секунду отвлекшийся, внимательно следивший за игрой человек в белом.

Умное лицо, уставшие проницательные глаза. Он первый взорвал аплодисментами тишину. На сцене стояли актеры Афлатун и Сабира. Мы не видели весь спектакль, но то, что нам посчастливилось увидеть - было великолепно! Немыслимая пластичность, невыразимая словами "кошачья" грация. И тишина! Даже алый шелк не шуршал в пальцах этого чародея, действо завораживало и уносило в мир чистых чувств, чистой любви, лишенный ханжества и фальши. Актеры выкладывались по полной, это даже не походило на репетицию, когда играют вполсилы, на "одной ножке". Это было искусство в чистом виде, без прикрас. Импровизированная сцена, нехитрые декорации, кресло, рюмка, плащ на вешалке, лезвие бритвы, полоснувшее запястье. Достоверность неимоверная. Будучи врачом, я еле сдержалась, чтобы не броситься на сцену и не оказать первую помощь безумцу - влюбленному! Вот она, волшебная сила искусства, когда забываешь, что это всего лишь спектакль. Сколько душевных, да и физических сил нужно, чтобы достучаться до сердца зрителя без слов. Насколько богаче, чем у других людей, должна быть пластика и мимика актера, аффектированная и вместе с тем такая естественная, узнаваемая.

"Ну как, понравилось?!" - спросил маг. Мы что-то пролепетали, потрясенные. Нужные слова сразу потерялись в тайниках памяти, как по волшебству. Словно это был знак свыше, ибо слова здесь неуместны, ведь это царство жестов и телодвижений. И сразу вспомнились строчки из интервью к послесловию спектакля "Маска", данному Б.Ханызаде корреспонденту популярного журнала: "В пантомиме тело инструмент безмолвной поэзии, оно способно выразить самые разнообразные состояния души".

Какую же эмоциональную нагрузку испытывают каждый день актеры, сколько душевных сил уходит у них на это самовыражение. Но, как пел в песне Р.Бейбутов: "Кто отдал богаче стал, кто сберег - тот потерял". И, действительно, веришь, что этих самых сил у ребят - неисчерпаемый клад, хватит на всех, любящих это непростое искусство, это адский труд и непосильную муку, дарящую миру понятие совершенства, любви и бессмертия!

Спасибо Вам, Бахтияр муаллим и успехов на этом тяжелом поприще! Ваш вклад в искусство огромен, и дай Вам Бог!

Лейла ДЖАМИЛЬЗАДЕ

PSİXOLOJİ MƏSLƏHƏT VƏ PSİXOTERAPİYA MƏRKƏZİNİN TƏQDİMAT MƏRASİMİ

Özünə inam uğur qazanmağa zəmanət vermir, özünə inamsızlıq isə mütləq uğursuzluq doğurur.

Albert Bandura

"Self-belief does not necessarily ensure success, but self-disbelief assuredly spawns failure."

Dekabrın 4-də Xəzər Universitəsinin kiçik konfrans salonunda universitənin nəzdində yaradılmış Psixoloji Məsləhət və Psixoterapiya Mərkəzinin təqdimat mərasimi keçirildi. Mərasimi Mərkəzin direktoru Ülkər İsayeva açaraq, Mərkəzin fəaliyyəti barədə geniş məlumat verdi. Bildirdi ki, Mərkəz, bütün olkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da insanların psixoloji məsləhətə ehtiyacı olduğuna görə yaradılmışdır və bu sahədə mühüm əhəmiyyət kəsb edən anonimliyə tam riayət olunacaqdır. Hər cür peşə sahibi olan müxtəlif yaşlı insanlar, şirkət və korporasiyalar Mərkəzin müştərisi ola bilərlər. Terapiya seansları fərdi və qrup sessiyaları formasında Azərbaycan, ingilis və rus dillərində aparılacaqdır.

Mərasimdə AMEA Şərqşünaslıq İnstitutunun əməkdaşı, tarix elmləri doktoru Solmaz Rüstəmova-Tohidi, millət vəkili Qənirə Paşayeva, İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzinin əməkdaşı, neyrofizioloq həkim Yeganə Vəliyeva, "Kitab" Cəmiyyətinin sədri Zərifə Salahova, Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Hidrometeorologiya Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru, BDU-nun professoru Rza Mahmudov, 2 saylı şəhər klinik xəstəxanası cərrahiyyə şöbəsinin müdiri, tibb elmləri namizədi Gülmirzə Poladov çıxış edərək, Psixoloji Məsləhət və Psixoterapiya Mərkəzinin fəaliyyəti ilə əlaqədar mülahizə və tövsiyələrini bildirdilər. Qeyd olundu ki, Mərkəzin ictimaiyyətlə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi və müvafiq göstəricilərin müəyyənləşdirilməsi üçün əhalinin müəyyən qrupları arasında rəy sorğularının keçirilməsi məqsədəuyğun olardı.

Sonda Xəzər Universitəsinin rektoru, professor Hamlet İsaxanlı çıxış edərək, Mərkəzin fəaliyyətinin istiqamətləri və səciyyəvi xüsusiyyətləri haqqında danışdı, təqdimat mərasiminə toplaşanlara təşəkkürünü bildirdi.

YAXŞI MƏKTƏB NƏDİR?

Dekabrın 5-də Xəzər Universitəsinin nəzdindəki "Dünya" məktəbinin təşkilatçılığı ilə universitənin "Dünya" konsert salonunda "Yaxşı məktəb nədir?" mövzusunda konfrans keçirildi.

Konfransda pedaqoq alimlər və mütəxəssislər, BDU, Qafqaz Universiteti, Xəzər Universitəsi və "Dünya" məktəbinin müəllim, tələbə və şagirdləri, qonaqlar iştirak edirdilər.

Tədbiri giriş sözü ilə Dünya məktəbinin direktoru Nailəxanım İsayeva açdı. O, konfrans iştirakçılarını salamladı, tədbirin məqsəd və vəzifələri haqqında danışdı. Konfransa sədrlik etmək üçün səhnəyə görkəmli pedaqoq, Azərbaycan Təhsil Şurasının sədri, Təhsil Problemləri İnstitutu Təhsilin konseptual problemləri şöbəsinin müdiri, pedaqogika elmləri doktoru, professor Əjdər Ağayevi dəvət etdi. Əjdər Ağayev tədbirin əhəmiyyətini vurğuladı və Xəzər Universitəsinin rektoru, professor Hamlet İsaxanlını və ADPU Ümumi psixologiya kafedrasının müdiri, psixologiya elmləri doktoru, professor Əbdül Əlizadəni konfransın rəyasət heyətinə dəvət etdi.

Ə. Ağayev məruzə üçün ilk sözü H. İsaxanlıya verdi. O, orta təhsilin hər bir fərdin, ailənin həyatında əhəmiyyətinin mühümlüyünü qeyd etdi.Dedi ki, "Yaxşı məktəb nədir? – sualının cavabı, əslində, məktəbin fəlsəfəsi və qayəsi ilə bağlıdır. "Yaxşı məktəb" yaxşı mənada fərqlənən məktəbdir. Məktəb təhsil ocağı olması ilə bərabər həm də tərbiyə ocağıdır". Natiq təhsilin daima yüksələn xətlə inkişafda olmasının zəruriliyini vurğuladı: "Məktəb daima mükəmməlliyə doğru dəyişməyə can atmalıdır. Bu proses mütəmadi davam etməlidir." Məktəbin nəyi və necə öyrətdiyinin, hansı proqramlar əsasında işlədiyinin də mühüm cəhət olduğunu bildirdi. H. İsaxanlı "Dünya" məktəbinin fəaliyyətindən danışdı və məktəbin bu il yanvarın 16-da "Beynəlxalq IB mək-

təbi" statusu almasını, **Dunya IB School** adı ilə Beynəlxalq Bakalavr Təşkilatı – International Baccalaurate Organization – IBO-ya üzv olmasını məktəb kollektivinin böyük uğuru olduğunu qeyd etdi və bildirdi ki, məktəb bu ilin sentyabrından IBO proqramını tətbiq etməyə başlamışdır. Məktəbi bitirənlər beynəlxalq IB diplomu və eyni zamanda Azərbaycan orta təhsil attestatı alacaqlar. Onlar dünyanın hansı ölkəsində istəsələr IB məktəblərində təhsillərini davam etdirə bilərlər. Ən əsası, IB diplomunun dünyanın hər yerində tanınmasıdır: dünyada minlərlə ali məktəb IB diplomu almış gəncləri birbaşa qəbul edir, bəziləri isə sadəcə müsahibə etməklə kifayətlənirlər. Natiq qeyd etdi ki, "Dünya" məktəbi keçmiş sovet ölkələrində IB diplomu verən cəmi 22 məktəbdən biridir və məktəbin bu il ilk məzunlarının hamısı ali məktəblərə qəbul olunaraq, yüz faizlik nəticə göstərmişlər.

Sonra məruzə üçün söz Ə. Əlizadəyə verildi. O, təhsildə psixologiya elminin müvafiq sahələrinin nailiyyətlərindən istifadənin zəruri olduğunu qeyd etdi: "Bu gün psixologiyasız məktəb yoxdur və bütün təlim metodlarının kökü psixologiyadadır. Uşağa ilk növbədə düşünməyi öyrətmək lazımdır." Natiq başçılıq etdiyi kafedrada alim və mütəxəssislər tərəfindən indiyədək dərindən öyrənilməmiş, yaxud az öyrənilmiş problemin – uşaqlarda təxəyyül qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsi probleminin tədqiq edildiyini və bunun mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu bildirdi: "Müasir məktəb təxəyyül və təfəkkür üzərində qurulmalıdır".

Ə. Ağayev məruzəsində qeyd etdi ki, "Yaxşı məktəb nədir?" sualı zaman-zaman həm təhsil işçilərini, həm də maarifçi ziyalıları düşündürmüşdür. Hətta dövlət rəhbərləri yaxşı məktəbin layihələndirilməsini mütəxəssis alimlərə sifariş etmişlər. Məhz bu səylərin nəticəsində Avropada səmərəli təhsil sistemi yaranmışdır. Şərqdə isə bu işə, bizə məlum olduğuna görə, VI-VII əsrlərdən başlayaraq geniş meydan verilmişdir. XIX əsrdə Avropada və Rusiyada o dövrün tələblərinə uyğun yaxşı məktəblər yaranmışdı. Almaniyada bu günə qədər davam edən Valdorf məktəbini misal göstərmək olar. "Yaxşı məktəb nədir?" və yaxud "necə olar?" sualı bu gün də aktualdır. Mənim fikrimcə, Xəzər Universitəsini, Qafqaz Universitetini, Xəzər Universitəsinin "Dünya" məktəbini və bir çox liseyləri bu günün yaxşı məktəbi adlandırmaq olar. Yaxşı məktəb təkcə tədris-maddi bazası, İKT (İnformasiya-Kommunikasiya Texnologiyaları) imkanları, yüksək təlim-tərbiyə səviyyəsi və keyfiyyət nəticələri ilə deyil, ləyaqətli insan hazırlaması ilə diqqəti cəlb etməlidir.

"Dünya" məktəbinin müəllimi, filologiya elmləri doktoru, əməkdar elm xadimi, professor Bəhlul Abdulla çıxışında müəllim-şagird münasibətlərində saflığın, düzlüyün əsas olduğunu bildirdi: "Yaxşı məktəbdə ilk növbədə paklıq, təmizlik olmalıdır. Yaxşı məktəb görmək istəyirsinizsə, hamınızı "Dünya" məktəbinə dəvət edirəm". Təhsil Problemləri İnstitutunun direktor müavini, Kurikulum Mərkəzinin direktoru, pedaqoji elmlər namizədi Ənvər Abbasov çıxışında orta məktəbdə təhsilin başlanğıc olduğunu, bütün təhsilin nüvəsini təşkil etdiyini bildirdi və bi nəticəyə gəldi ki, məktəb insan yetişdirməlidir, şəxsiyyət yetişdirməlidir. Qafqaz Universitetinin müəllimi İbrahim Kurt, BSU nəzdində orta məktəbin direktoru Telman Vəlixanlı da "yaxşı məktəb" haqqında fikirlərini bölüşdülər.

Məruzə və çıxışlarda təhsil ocağının yaxşı məktəb kimi formalaşması üçün zəruri olan istiqamətlərdən – şagirdə obyekt kimi yox, subyekt kimi yanaşılması, onun tədrisin fəal iştirakçısına çevrilməsi, məktəbin peşəkar kadrlarla təmin olunması, maddi-texniki bazanın təkmilləşdirilməsi və s. məsələlərdən ətraflı bəhs olundu.

Sədrlik edən Əjdər Ağayev yekun sözü söylədi.

Konfrans "Dünya" məktəbi haqqında sənədli filmin nümayişi və "Dünya" məktəbi şagirdlərinin konsert proqramı ilə başa çatdı.

Eldanə CAMALOVA,
tələbə,
Azərbaycan dili və ədəbiyyatı,
Təhsil fakültəsi,
Xəzər Universitəsi

TƏLƏBƏMİZ AZƏRBAYCAN ÇEMPİONUDUR

Noyabr ayının 29-da Sayokan tam əlaqəli sistemi üzrə qaydasız döyüş üzrə Azərbaycan çempionatı keçirilib. Yarış peşəkar xarakterinə görə iştirakçılar üçün gələcəkdə ölkədən kənarda keçiriləcək yarışlara hazırlıq rolunu oynayıb.

Çempionatda Xəzər Universitəmizin 2-ci kurs tələbəsi Ramin Mehrəliyev iştirak edib. 3 oyunda rəqiblərini məğlub etdikdən sonra (onlardan birini vaxtından tez məğlub edib) finala vəsiqə qazanıb. Finalda da rəqibi məğlub edən Ramin Azərbaycan çempionu olub.

Qazandığı uğurlara görə məşqçisi Rəşad Qasımova minnətdar olan Ramin çempionluqdan sonra məşqlərlə daha ciddi məşğul olduğunu deyir. Eyni zamanda, daha yüksək çempionluqlara da iddiasını gizlətmir. Bunlardan daha ciddisi Azərbaycanda keçiriləcək Avropa çempionatıdır.

SƏSİMİZ EŞİDİLDİ!

Dekabr ayının 5- 6-da Qafqaz Universitetində "İrəli" İctimai Birliyi və "Vətəndaş Cəmiyyətində Debat" İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə keçirilən "Səsin eşidilsin!" layihəsi çərçivəsində "Azərbaycan Respublikasında bələdiyyələr gənclərin inkişafına yeni imkanlar yarada bilər" mövzusunda X Universitetlərarası Karl Popper Debat formatı üzrə Natiqlik turniri keçirilib. Müsabiqə olduqca geniş miqyaslı olub. Belə ki, müsabiqəyə hazırlıq müddətində Azərbaycanın 31 ali məktəbi təşkilatçılarla əməkdaşlıq edib.

Xəzər Universitəsinin tələbələrindən ibarət iki komanda da müsabiqədə iştirak edib-"Power of Khazar" və "Dünya" komandaları. Tələbələrimizin qısa müddətdə hazırlaşmalı olmasına baxmayaraq, komandalarımız kifayət qədər yaxşı çıxış etdilər.

"Dünya" komandası Bakı Dövlət Universitetinin, Slavyan Universitetinin və Azərbaycan İqtisadiyyat Universitetinin komandalarını məğlub edərək, 1/8 finala qədər yüksələ bilib.

Komandalarımızı təbrik edir, onlara gələcək müsabiqələrdə daha böyük uğurlar arzu edirik!

Ülkər QARACALI,
tələbə,
İqtisadiyyat və menecment fakültəsi
Xəzər Universitəsi

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА БАРАКА ОБАМЫ НА ЦЕРЕМОНИИ ВРУЧЕНИЯ НОБЕЛЕВСКОЙ ПРЕМИИ МИРА

Городская ратуша Осло, Норвегия, 10 декабря 2009 года

Ваши Величества, Ваши Королевские Высочества, уважаемые члены Норвежского Нобелевского комитета, граждане Америки и граждане всего мира!

Я принимаю эту честь с чувством глубокой благодарности и смирения. Эта награда говорит о наших самых высоких устремлениях – о том, что, несмотря на все жестокости и трудности нашего мира, мы не являемся простыми пленниками судьбы. От наших действий зависит многое, и они могут направить историю в сторону справедливости.

И все же было бы непростительно, если бы я не упомянул о серьезных спорах, которые вызвало ваше великодушное решение. Отчасти это связано с тем, что я лишь начинаю, а не заканчиваю свою трудовую деятельность на мировой арене. По сравнению с некоторыми из гигантов истории, которые получили эту премию – Швейцером и Кингом, Маршаллом и Манделой – мои достижения невелики. Кроме того, в мире много мужчин и женщин, которые подвергаются арестам и избиениям в их стремлении к справедливости; тех, кто трудится в гуманитарных организациях, чтобы облегчить страдания других; непризнанных миллионов, чьи тихие акты мужества и сострадания вдохновляют даже самых бесчувственных циников. Я не могу спорить с теми, кто считает, что эти мужчины и женщины – некоторые из них знамениты, некоторые не известны никому, кроме тех, кому они помогают – гораздо более достойны этой чести, чем я.

Но, пожалуй, самым сложным вопросом вокруг присуждения мне этой премии является то, что я являюсь главнокомандующим вооруженными силами страны, участвующей в двух войнах. Одна из этих войн подходит к завершению. Другая представляет собой конфликт, в который Америка вступила не по собственной инициативе; в котором к нам присоединились сорок две другие страны – в том числе Норвегия – в попытке защитить себя и все страны мира от дальнейших нападений.

Тем не менее, мы находимся в состоянии войны, и я несу ответственность за отправку тысяч молодых американцев на битву в далекой стране. Некоторые из них будут убивать, а некоторые из них будут убиты. Поэтому я пришел сюда с острым чувством высокой цены, которую приходится платить за вооруженные конфликты – меня переполняют трудные вопросы о взаимосвязи между войной и миром и нашем стремлении заменить одно другим.

Эти вопросы не являются новыми. Война, в той или иной форме, возникла с первым человеком. На заре истории ее мораль не ставилась под сомнение, она была просто фактом, как засуха или болезни – это был способ, посредством которого племена, а затем цивилизации получали власть и урегулировали свои разногласия.

Со временем, по мере того как принимались своды законов в надежде подавить насилие внутри групп, и философы, и священнослужители, и государственные деятели также стремились к сдерживанию разрушительной силы войны. Возникло понятие "справедливой войны", которое предполагало, что война является оправданной только при удовлетворении определенных условий: если она ведется в качестве крайнего средства или в целях самообороны, если используемая сила является пропорциональной и если, когда это возможно, мирное население ограждается от насилия.

Конечно, мы знаем, что на протяжении большей части истории эта концепция "справедливой войны" редко соблюдалась. Потенциал человеческих существ в изобретении новых способов убивать друг друга оказался неисчерпаем, так же как и наша способность не щадить тех, кто не похож на нас или поклоняется другому Богу. Войны между армиями сменялись войнами между странами – тотальными войнами, в которых различие между бойцами и мирными жителями теряло четкие очертания. В течение тридцати лет такая кровавая бойня дважды охватывала этот континент. И хотя трудно представить себе более справедливое дело, чем разгром Третьего рейха и держав "Оси", Вторая мировая война была конфликтом, в котором общее число гражданских жертв превысило число погибших военнослужащих.

В свете такого уничтожения, а также с прихо-

дом ядерного века, как победителям, так и побежденным стало ясно, что миру необходимы институты, способные предотвратить новую мировую войну. И вот, через четверть века после того, как Сенат Соединенных Штатов отклонил идею Лиги Наций – за которую Вудро Вильсон получил эту премию, – Америка повела за собой другие страны в создании архитектуры для поддержания мира, в которую вошли план Маршалла и Организация Объединенных Наций, механизмы для регулирования ведения войны, договоры о защите прав человека, предотвращении геноцида и ограничении наиболее опасных видов вооружений.

Во многих отношениях эти усилия увенчались успехом. Да, велись страшные войны, вершились злодеяния. Но Третьей мировой войны не случилось. Холодная война закончилась разрушением стены ликующей толпой. Коммерческие отношения связали воедино многие страны мира. Миллиарды людей поднялись из нищеты. Постепенно распространялись идеалы свободы, самоопределения, равенства и верховенства права. Мы являемся наследниками стойкости и дальновидности прошлых поколений, и моя страна по праву гордится этим наследием.

В конце первого десятилетия нового века эта старая архитектура сгибается под тяжестью новых угроз. Может быть миру больше не приходится содрогаться при мысли о войне между двумя ядерными сверхдержавами, но распространение ядерных вооружений может повысить риск катастрофы. Терроризм долгое время являлся тактикой, но современные технологии позволяют кучке людей, обезумевших от ярости, убивать невинных людей в ужасных масштабах.

Кроме того, войны между странами все чаще уступают путь войнам внутри государств. Возрождение этнических и межконфессиональных конфликтов, рост сепаратистских движений, мятежей и недееспособных государств все чаще приводят к тому, что мирное население оказывается в ловушке бесконечного хаоса. В современных войнах гибнет гораздо больше мирных жителей, чем солдат, сеются семена будущих конфликтов, терпят крушение экономики, разрываются на части гражданские общества, появляются массы беженцев, страдают дети.

Я не принес с собой сегодня окончательного решения проблем войны. Но я знаю то, что их преодоление потребует такого же видения, труда и упорства, которые так смело демонстрировали мужчины и женщины несколько десятилетий назад. И это потребует от нас изменения отношения к понятиям справедливой войны и императива справедливого мира.

Мы должны начать с признания горькой правды, которая заключается в том, что мы не искореним насильственные конфликты в течение нашей жизни. Будут моменты, когда государства – действующие вместе или в одиночку – посчитают применение силы не только необходимым, но и морально оправданным.

Я утверждаю это, памятуя о том, что сказал на этой же церемонии Мартин Лютер Кинг много лет назад – "Насилие никогда не приносит прочный мир. Оно не решает социальных проблем: оно просто создает новые и более сложные проблемы". Как человек, чье присутствие здесь является прямым следствием работы, которой посвятил свою жизнь доктор Кинг, я представляю собой живой пример моральной силы отказа от насилия. Я знаю, что нет ничего слабого – ничего пассивного – ничего наивного – в убеждениях и жизни Ганди и Кинга.

Но как глава государства, поклявшийся охранять и защищать мою страну, я не могу руководствоваться лишь их примерами. Я столкнулся с таким миром, какой он есть, и не могу бездействовать перед лицом угрозы для американского народа. Не надо заблуждаться: зло существует в мире. Ненасильственное движение не смогло бы остановить армии Гитлера. Переговорами невозможно убедить лидеров "Аль-Каиды" сложить оружие. Утверждение о том, что сила иногда может быть необходима, не является призывом к цинизму – это признание истории, несовершенства человека и пределов разума.

Я поднимаю этот вопрос и начинаю с него, поскольку во многих странах сегодня существует глубоко неоднозначное отношение к ведению военных действий, вне зависимости от причины. И порой к этому присоединяется рефлексивное подозрение в отношении Америки, единственной военной сверхдержавы мира.

Но мир должен помнить, что не только международные институты – не одни лишь договоры и декларации – принесли стабильность после Второй мировой войны. Какие бы ошибки мы ни совершили, простой факт состоит в следующем: Соединенные Штаты Америки на протяжении более шести десятилетий являются одним из гарантов глобальной безопасности благодаря крови, пролитой нашими гражданами, и силе нашего оружия. Служение наших мужчин и женщин в военной форме и принесенные ими жертвы способствовали установлению мира и процветанию от Германии до Кореи и позволили демократии укрепиться в таких регионах, как Балканы. Мы несем это бремя не потому, что стремимся навязать свою волю. Мы делаем это из просвещенного эгоизма – потому что

мы хотим лучшего будущего для наших детей и внуков, и мы считаем, что их жизнь будет лучше, если дети и внуки других народов смогут жить в условиях свободы и процветания.

Так что да, орудия войны играют роль в сохранении мира. И все же, эта истина должна сосуществовать с другой – о том, насколько бы оправданной ни была война, она всегда влечет за собой человеческую трагедию. Мужество и жертвы солдат являются проявлением славы, выражением преданности стране, делу, товарищам по оружию. Но сама война никогда не является славным делом, и мы никогда не должны ее как таковую превозносить.

Таким образом, наша задача отчасти состоит в примирении этих двух, казалось бы, непримиримых истин, - что война иногда необходима, и война на определенном уровне является выражением человеческого безрассудства. Конкретно, мы должны направить наши усилия на выполнение задачи, к которой давно призвал президент Кеннеди. "Давайте сосредоточимся, - сказал он, - на более практическом, более достижимом мире, основанном не на внезапной революции в человеческой природе, но на постепенной эволюции человеческих институтов". Постепенной эволюции человеческих институтов.

Как может выглядеть эта эволюция? Какими могут быть эти практические шаги?

Во-первых, я считаю, что все страны – как сильные, так и слабые – должны соблюдать нормы, регулирующие применение силы. Я – как и любой глава государства – оставляю за собой право действовать в одностороннем порядке, если это необходимо для защиты моего народа. Тем не менее, я убежден, что соблюдение стандартов, международных стандартов, усиливает позиции тех, кто это делает, и изолирует – и ослабляет – тех, кто этого не делает.

Мир сплотился вокруг Америки после терактов 11 сентября и продолжает поддерживать наши усилия в Афганистане из-за ужасов этих бессмысленных атак и признанного принципа самозащиты. Подобным образом мир признал необходимость противостояния Саддаму Хусейну, когда он вторгся в Кувейт – консенсус, который подал всем четкий сигнал о цене агрессии.

Кроме того, Америка – как и любая другая страна – не может настаивать на соблюдении другими правил дорожного движения, если мы сами отказываемся им следовать. Ибо, когда мы это не делаем, наши действия могут представляться произвольными и подрывать легитимность будущего вмешательства – каким бы оправданным оно ни было.

И это приобретает особую важность, когда цель военной акции выходит за пределы самообороны или защиты одной страны против агрессора. Все чаще и чаще мы все сталкиваемся с трудными вопросами о том, как предотвратить убийство мирных граждан, совершаемое их собственным правительством, либо остановить гражданскую войну, из-за которой насилие и страдания могут охватить весь регион.

Я считаю, что применение силы может быть оправдано гуманитарными соображениями, как это было на Балканах или в других местах, где война оставила глубокие следы. Бездействие изматывает нашу совесть и может позднее привести к более дорогостоящему вмешательству. Именно поэтому все ответственные государства должны принять ту роль, которую могут играть для сохранения мира военные с четким мандатом.

Америка никогда не откажется от приверженности глобальной безопасности. Но в мире, где угрозы являются более размытыми, а задачи – более сложными, Америка не может действовать в одиночку. Америка не может в одиночку обеспечить мир. Это относится к Афганистану. Это верно и в отношении недееспособных государств, таких как Сомали, где терроризм и пиратство соседствуют с голодом и человеческими страданиями. И, к сожалению, это будет верно и применительно к другим нестабильным регионам в ближайшие годы.

Лидеры и военнослужащие стран НАТО – и другие друзья и союзники – демонстрируют эту истину своими способностями и мужеством, проявляемыми ими в Афганистане. Но во многих странах существует разрыв между усилиями тех, кто несет службу, и амбивалентностью широкой общественности. Я понимаю, почему война непопулярна; но я также знаю: веры в то, что нужно стремиться к миру, редко бывает достаточно для его достижения. Мир требует ответственности. Мир влечет за собой жертвы. Вот почему блок НАТО продолжает оставаться совершенно необходимым. Вот почему мы должны укреплять ООН и региональные усилия по поддержанию мира, а не оставлять эту задачу нескольким странам. Вот почему мы чествуем участников операций по поддержанию мира и обучению местных кадров, возвращающихся из-за рубежа домой в Осло и Рим, Оттаву и Сидней, Дакку и Кигали – мы чтим их не только как тех, кто ведет войну, но и как тех, кто приносит мир.

Позвольте мне сделать еще одно, последнее замечание по поводу использования силы. Принимая трудные решения относительно вступления в

войну, мы должны также четко представлять себе то, как мы будем ее вести. Нобелевский комитет признал эту истину, присудив свою первую премию мира Анри Дюнану – основателю Красного Креста и инициатору Женевских конвенций.

Там, где сила необходима, у нас есть моральный и стратегический интерес в принятии определенных правил поведения. И я считаю, что, даже сталкиваясь с беспощадным противником, который не соблюдает никаких правил, Соединенные Штаты Америки должны оставаться блюстителем стандартов в вопросах ведения войны. Именно это отличает нас от тех, против кого мы сражаемся. В этом источник нашей силы. Вот почему я запретил пытки. Вот почему я приказал закрыть тюрьму в Гуантанамо. И вот почему я вновь подтвердил приверженность Америки соблюдению Женевских конвенций. Мы теряем себя, если отступаем от тех идеалов, которые защищаем в бою. И мы соблюдаем эти идеалы, следуя им не тогда, когда легко, а тогда, когда тяжело.

Я подробно говорил о том, о чем мы должны думать и что должны чувствовать, принимая решение начать войну. А теперь мне хотелось бы коснуться того, что мы должны делать, чтобы избежать подобного трагического выбора, и поговорить о трех путях, способных привести нас к справедливому и прочному миру.

Во-первых, я считаю, что, имея дело с государствами, попирающими всякие правила и законы, мы должны разработать альтернативы силовому решению, достаточно жесткие, чтобы реально принудить нарушÞтелей сменить курс. Ибо если мы хотим установить прочный мир, слово международного сообщества должно что-то значить. Режимы, нарушающие правила, должны быть призваны к ответу. Санкции должны быть ощутимыми. Неуступчивости должно быть противопоставлено мощное давление, а оно возможно только в том случае, если весь мир встает стеной как один человек.

Насущный пример – борьба за предотвращение распространения ядерного оружия и строительство безъядерного мира. В середине прошлого столетия страны мира заключили договор, в котором ставится ясный выбор: всем государствам будет предоставлен доступ к ядерной энергии в мирных целях; государства, не обладающие ядерным оружием, оставят попытки им обзавестись; а государства, обладающие ядерным оружием, будут стремиться к разоружению. Я привержен этому договору. Он является стержнем моей внешней политики. И мы вместе с президентом Медведевым работаем над сокращением ядерных арсеналов Америки и России.

Но все мы также должны настоять на том, чтобы такие государства, как Иран и Северная Корея, перестали вести нечестную игру. Те, кто провозглашает уважение к нормам международного права, не имеют права отводить глаза, когда эти нормы нарушаются. Те, кому дорога собственная безопасность, не имеют права игнорировать опасность гонки вооружений на Ближнем Востоке или в Восточной Азии. Те, кто стремится к миру, не имеют права безучастно взирать, как другие готовятся к ядерной войне.

Таким же должно быть отношение и к тем, кто нарушает нормы международного права, жестоко обходясь с собственным народом. Геноцид в Дарфуре, систематическая кампания изнасилований в Конго, репрессии в Бирме не должны остаться без последствий. Да, будут предприниматься попытки наладить диалог; да, будут предприниматься дипломатические усилия – но если они не увенчаются успехом, то должны наступить последствия. И чем сплоченнее мы будем стоять, тем ниже вероятность того, что нам придется выбирать между вооруженным вмешательством и соучастием в угнетении.

Это подводит меня ко второму пункту – характеру мира, к которому мы стремимся. Ибо мир – это не просто отсутствие видимого конфликта. Только справедливый мир, базирующийся на неотъемлемых правах и достоинстве каждой отдельной личности, может быть прочным в подлинном смысле слова.

Именно этот принцип взяли за основу составители Всеобщей декларации прав человека по окончании Второй мировой войны. Только что выйдя из опустошительной войны, они понимали, что до тех пор, пока права человека не защищены, мир остается пустым звуком.

И тем не менее, слишком часто эти слова игнорируются. Нарушения прав человека со стороны некоторых стран оправдываются ложным аргументом, что это, дескать, западные принципы, чуждые местной культуре или не соответствующие текущей стадии развития страны. В Америке с давних пор существует противостояние между реалистами и идеалистами, как они сами себя называют, не оставляющее иного выбора, как только политика узких интересов либо бесконечные попытки навязать наши ценности во всем мире.

Я отвергаю обе альтернативы. Я убежден в том, что не может быть стабильным мир, в котором граждане лишены свободы слова или вероисповедания, свободы выбирать своих лидеров и собираться без страха репрессий. Загнанное внутрь недовольство бродит и нарастает, подавление пле-

менной и религиозной идентичности способно повести к кровопролитию. Мы также знаем, что справедливо и обратное. Европа обрела мир, только обретя свободу. Америка никогда не воевала ни с одним демократическим государством, наши ближайшие друзья – это страны, где права граждан находятся под защитой государства. И подавление народных чаяний противоречит интересам как Америки, так и всего мира, как бы жестко их ни определять.

Так что при всем нашем уважении к уникальной культуре и традициям разных стран Америка всегда будет поднимать свой голос в защиту этих универсальных чаяний. Мы склоняем голову перед спокойным чувством собственного достоинства реформаторов, таких как Аун Сан Су Чжи; перед мужеством граждан Зимбабве, голосующих, несмотря на угрозы избиений; перед сотнями тысяч демонстрантов, молчаливо шествующим по улицам иранских городов. Показательно, что лидеры этих с_ран боятся воли собственного народа больше, чем могущества любого другого государства. И все свободные люди, и все свободные страны должны четко дать понять, что они – на стороне этих движений, движений надежды и истории.

Позвольте мне также сказать, что борьба за права человека не сводится к одним только призывам. По временам она должна сопровождаться кропотливой дипломатией. Я знаю, что диалог с репрессивными режимами лишен возвышенной чистоты благородного негодования. Но я знаю и то, что санкции без стимулов, осуждение без диалога способны лишь укрепить неприемлемый статус-кво. Ни один репрессивный режим не согласится вступить на новый путь, если перед ним не будет открытой двери.

В свете ужасов «культурной революции» встреча Никсона с Мао Цзэдуном выглядела непростительной. И, тем не менее, она, безусловно, помогла вывести Китай на путь, позволивший миллионам его граждан выбиться из нищеты и установить связь с открытыми обществами. Диалог папы римского Иоанна Павла Второго с Польшей привел к ослаблению давления не только на католическую церковь, но и на профсоюзных лидеров, включая Леха Валенсу. Усилия Рональда Рейгана в области контроля над вооружениями и его поддержка "перестройки" не только повели к улучшению отношений с Советским Союзом, но и воодушевили диссидентов по всей Восточной Европе. В этой сфере не существует универсального рецепта. Но мы должны по мере сил стараться сбалансировать изоляцию и ангажированность, давление и стимулы, чтобы обеспечить прогресс в деле защиты прав человека и утверждения человеческого достоинства.

В-третьих, справедливый мир подразумевает не только гражданские и политические права, но также экономическую безопасность и экономические возможности, ибо подлинный мир – это не только свобода от страха, но и свобода от нужды.

Можно не сомневаться в том, что в отсутствие безопасности развитие практически невозможно. Можно не сомневаться и в том, что безопасность немыслима в отсутствие достаточного питания, чистой воды, крова и охраны здоровья, которые обеспечивают людям возможность выживания. Не может быть безопасности там, где у детей нет надежды на получение сносного образования или работы, позволяющей прокормить семью. Безнадежность подтачивает и разлагает общество изнутри.

Вот почему оказание помощи крестьянам в обеспечении населения продовольствием, или помощь государствам в обеспечении образования для детей и ухода за больными – это не просто филантропия. И по той же причине мир должен совместными усилиями приступить к решению проблемы изменения климата. Мало кто из ученых спорит с тем, что если мы будем сидеть сложа руки, в ближайшие десятилетия проблемы засухи, голода и массовых миграций будут усугубляться, порождая новые конфликты. По этой причине не только ученые и активисты экологического движения призывают к неотложным и действенным мерам. Военные лидеры в нашей стране и за рубежом также понимают, что карту поставлена наша общая безопасность.

Соглашения между государствами. Крепкие институты. Поддержка прав человека. Инвестиции на цели развития. Таковы жизненно важные условия эволюции, о которой говорил президент Кеннеди. И, тем не менее, я не уверен, что у нас хватит силы воли, решимости и терпения выполнить стоящую перед нами задачу в отсутствие еще одного ингредиента – широты морального воображения, убежденности в том, что всем нам присуще нечто изначально общее.

По мере того, как мир сужается, казалось бы, людям должно становиться все яснее, насколько мы похожи друг на друга; что все мы, по сути, хотим одного и того же; что все мы питаем надежду на счастье и самовыражение для себя и своих близких.

И, тем не менее, сейчас, на фоне головокружительных темпов глобализации и нивелирования культур под напором новизны, вероятно, не следует удивляться тому, что люди опасаются утра-

тить то, что составляет саму суть их идентичности – свою расовую принадлежность, свою племенную самобытность и, вероятно, самое главное – свою религию. Местами этот страх перерастает в конфликты. Временами даже создается ощущение, будто мы регрессируем. Мы видим это на Ближнем Востоке, где конфликт между арабами и евреями, похоже, ужесточается. Мы видим это в государствах, раздираемых племенной враждой.

Но что особенно опасно, мы видим это в попытках использовать религию для оправдания убийства ни в чем не повинных людей со стороны извратителей и осквернителей великой религии – ислама, тех, кто совершил нападение на нашу страну из Афганистана. Эти экстремисты – не первые, кто убивает во имя Бога; зверства, которыми сопровождались Крестовые походы, достаточно хорошо известны. Но они напоминают нам, что ни одна священная война не может быть войной справедливой. Ибо если вы твердо уверовали, что выполняете волю Всевышнего, ничто вас не остановит: вы не видите необходимости пощадить беременную женщину, врача, оказывающего помощь раненому, работника Красного Креста, даже вашего же единоверца. Такое искаженное представление о религии несопоставимо не только с понятием мира, но, как мне представляется, и с самой сутью веры, ибо в основе всех ведущих религий лежит единое правило, которое гласит: поступай по отношению к другим так, как ты хочешь, чтобы поступали по отношению к тебе.

Выполнение этого закона любви всегда составляло главное содержание внутренней борьбы, присущей человеку. Ибо никто из нас не без греха. Все мы допускаем ошибки, все уступаем искушению гордыни, власти, а порой и зла. Даже те из нас, кто полон самых добрых намерений, временами не желают ничего предпринять ради исправления зла, происходящего у нас перед глазами.

Но неверие в совершенство природы человека вполне может уживаться с верой в возможность улучшения условий человеческого существования. Не нужно жить в идеализированном мире, чтобы стремиться к идеалам, которые сулят его улучшение. Ненасильственные методы, к которым прибегали такие лидеры, как Ганди и Кинг, не всегда были практичны или возможны во всех обстоятельствах. Но слова любви, что были у них на устах, их фундаментальная вера в возможность совершенствования человека – вот что должно всегда и во всем служить нам путеводной звездой.

Ибо если мы утратим эту веру, если мы отмахнемся от нее как от глупой или наивной, если мы не оставим ей места в наших решениях по вопросам войны и мира – в таком случае мы потеряем лучшее, что есть в человеке. Мы утратим веру в прогресс. Мы лишимся нравственного компаса.

Подобно предшествующим поколениям, мы должны отвергнуть такое будущее. Как сказал по этому поводу много лет назад доктор Кинг: "Я не желаю смириться с отчаянием как с окончательной реакцией на неопределенность истории. Я не желаю смириться с мыслью о том, что "данность" нынешней реальности существования человека лишает его моральных сил стремиться к вечному манящему идеалу, к миру в том виде, в каком он должен быть, который постоянно находится перед его взором".

Давайте же стремиться к миру, каким он должен быть, не давая угаснуть той божественной искре, которая все еще горит в душе каждого из нас.

Где-то в сегодняшней реальности, в мире, который таков, как он есть, солдат не дрогнув стоит на страже мира, хотя и видит, что противник сильнее. Где-то в сегодняшнем мире юная участница демонстрации протеста знает, что на нее обрушится гнев правительства, но мужественно шагает вперед. Где-то в сегодняшнем мире мать, изнывая под гнетом нищеты, все же находит время учить своего ребенка, все же находит возможность наскрести немного денег, чтобы послать его в школу, ибо верит, что в этом жестоком мире все-таки есть место для исполнения мечты этого ребенка.

Давайте же следовать их примеру. Мы сознаем, что угнетение всегда будет довлеть над нами, - и все же стремимся к справедливости. Мы признаем, сколь трудно сопротивляться моральному разложению, – и все же стремимся к утверждению человеческого достоинства. Мы трезво понимаем, что война неискоренима, – и все же стремимся к миру. И все это нам по плечу, ибо такова история прогресса человечества; такова надежда всего мира; и сейчас, перед лицом всех вызовов, такова должна быть наша задача здесь, на Земле.

Большое вам спасибо.

PROZA

НИЛУФЕР

«БЕССМЕРТНАЯ»

повесть

(начало в предыдущем номере)

Но, к сожалению, существуют такие люди, которые быстро опускают других с небес на землю, а иногда даже еще дальше – в ад. Таким человеком была Сонай, которой вздумалось переехать жить к нам, через несколько недель после рождения Омара. Свое решение она объяснила тем, что захотела понянчить своего единственного племянника, что больше не может жить в отцовском доме, так как, все там напоминает ей о покойных родителях, и она неустанно рыдает дни напролет.

Сонай долго рассказывала о том, как ей тяжко жилось одной, и закончила эту историю тем, что недавно видела во сне отца, указывающего ей на братский очаг и пообещавшего, что здесь она найдет долгожданный покой.

Вскоре Амира повысили в должности, и Сонай торжественно объявила, что в небесах все было увидено и услышано: достаток пришел в наш дом, только благодаря ей, ибо мы приютили бедную сироту.

В любой другой момент я бы обрадовалась повышению мужа, но сейчас это было так не вовремя: работы у него теперь стало больше раза в два, он целыми днями пропадал на службе и приходил домой только к полуночи. Мне приходилось весь день проводить с Сонай, а это было для меня хуже смерти. От одной мысли даже о ее присутствии рядом я приходила в ужас, не говоря уже о жизни под одной крышей. Плюс ко всему родители, на помощь которых я рассчитывала, уехали в Измир.

Кстати, Эсра все-таки позвонила мне, поздравила с рождением ребенка, но сама не приехала, да еще и родителей позвала к себе: сказала, что очень соскучилась по ним, и если они немедленно не приедут, она и дня не проживет.

Все те, кого я хотела видеть рядом, были отстранены от меня собственными делами и заботами.

Проходили дни, недели, а Сонай даже и не думала уехать. Наоборот, она привыкала к городской жизни и чувствовала себя полноправной хозяйкой моего дома. Порой мне казалось, что это я живу у нее.

Начала она с того, что сразу же переселилась в комнату Омара и потребовала, чтобы Амир купил ей другую мебель, а мебель малыша мы забрали к себе. На этом пожелания «гостьи» не закончились, и были они самые изощренные.

За один присест Сонай съедала больше, чем мы с Амиром за сутки, и таких присестов за день у нее было пять, поэтому я готовила большой обед и такой же большой ужин. Причем за один раз готовить несколько блюд она мне не разрешала и объясняла свой каприз тем, что если блюдо готовится утром, то к вечеру его вкус меняется и оно становится несъедобным. И мне приходилось готовить 2 раза в день, под ее тщательным наблюдением.

Сонай составила расписание домашних дел, исключительно для меня - сама она только отдавала приказы. Весь свой день она посвящала ничегонеделанию. А когда я что-то не успевала и просила помочь, она говорила, что в свое время столько работала, что мне еще лет 20 надо трудиться в таком же темпе, чтобы догнать ее. Правда, у меня не было никакого желания догонять ее, да и спорить с ней тоже.

Во всей этой суматохе, я не могла как следует понянчить своего малыша и вдоволь наиграться с ним. Хотя, что там наиграться, я даже спокойно покормить его не могла. Ел он медленно, а времени, чтобы посидеть с ним сколько надо, а потом сцеживать остаток молока, у меня не было. Из-за этого, как потом объяснил нам врач, а еще и из-за постоянных стрессов и переутомления, у меня образовался мастит. Вы-

сокая температура, боли в груди, плачущий ребенок, которого я не могла больше кормить, и постоянные ворчания Сонай превратили мою жизнь в настоящий кошмар, от которого я мечтала проснуться. Но мне это не удавалось. Я запустила болезнь, и лечить ее теперь оказалось труднее.

Амир пытался иногда поддерживать меня, но ему это плохо удавалось. Да и кому бы это удалось, когда под боком есть такая сестра, которая постоянно всем недовольна. Она чуть что, наговаривала на меня, плакала, что я плохо к ней отношусь, а он, видите ли, ничего этого не замечает и не ставит меня на место, а потом молила Аллаха, что он забрал ее - никому не нужную – к себе.

Из-за болезни я не могла что-либо делать по дому, и Сонай пришлось выполнять всю работу за меня. Видели бы вы ее… Эта женщина готова была пронзить меня кухонным ножом каждый раз, когда готовила еду, и выбросить из окна Омара всякий раз, когда кормила его. Она вечно ныла, рыдала и ворчала, что стала для нас служанкой, что я именно этого и добивалась. От всего этого и еще из-за взросшего количества работы Амир стал нервным и нетерпеливым, да и я сама в последнее время была раздражительной, часто срывалась на нем, и у нас периодически были скандалы, в которых Сонай принимала самое активное участие. Амир старался избежать разногласий, но иногда не получалось. Мне было очень обидно, но я пыталась его понять. Во всем этом его вины не было. Сонай могла спровоцировать любого на что угодно.

Через месяц я полностью выздоровела и снова взяла на себя все домашние хлопоты, но отношение золовки ко мне не изменилось. Она изображала счастье и веселье, как будто была рада за меня, хотя на самом деле стоило Амиру отвернуться, как тут же ее лицо принимало свое обычное выражение: брови сведены, глаза прищурены, а губы... У нее был некрасивый, довольно жесткий изгиб рта, из-за вечного недовольства всем и всеми, челюсть слегка выпирала вперед, а губы не смыкались, так как ее постоянно преследовал насморк, и Сонай приходилось дышать только ртом.

В такой накаленной обстановке я дожила до 25 марта - Дня рождения моего Омара. Это был единственный счастливый день за весь прожитый год, и сегодня была очень веселой и бодрой.

Встала я, как всегда рано. Амир уехал на работу, а Сонай все еще спала. Покормив сынулю, я надела фартук и отправилась на кухню, чтобы приготовить роскошный ужин в честь моего сыночка. Гостей мы не ждали; родственники и друзья звонили и поздравляли нас. Позвонила и моя мама, извинилась, что не смогла приехать. По ее словам, ей очень понравился Измир. Они с папой там довольно хорошо устроились и видимо, не торопились возвращаться.

Несколько часов я возилась на кухне и даже не заметила, как прошло время. Закончив готовку, я начала пылесосить гостиную. Было уже половина пятого. Громко выругавшись, чтобы ее слова долетели до меня, Сонай вышла из своей комнаты и пошла умываться. Кажется, ее разбудил звук пылесоса. Не обращая на ее плохое настроение никакого внимания, я продолжала уборку.

- Не поздновато ли для уборки? – раздался голос позади меня.

- Уже заканчиваю, - ответила я чуть громко из-за включенного пылесоса, но Сонай, видимо, не так поняла.

- Ты почему кричишь на меня? – разъярилась она.

Я уже привыкла к ее причудам, и чтобы не дать ей испортить этот день, взяла себя в руки.

- Я не кричу на тебя, - спокойно ответила я.

- Значит, я глухая, по-твоему? - еще больше разозлилась Сонай, нервно выдернула штепсель из розетки.

В этот момент, на мое спасение позвонили в дверь. Я побежала открывать. Это был Амир, с огромным тортом и большим плюшевым мишкой в руках. Видимо, он сегодня ради Омара пришел пораньше.

- Это моему мальчику, - улыбчиво сказал он и поцеловал меня. – Поздравляю тебя с Днем рождения сына, любимая!

Амир хотел показаться бодрым, но в его глазах виднелась смертельная усталость.

- А где мой мальчик? – раздеваясь, он глазами поискал Омара.

- Мы еще не закончили разговор, - раздался голос из гостиной.

- Что произошло? – тихо осведомился Амир.

- Все как всегда, - ответила я и прошла в комнату.

- Амир! - не двигаясь с места, Сонай позвала брата. - Иди сюда и научи свою непутевую жену нормально разговаривать с людьми.

- С людьми я умею разговаривать, - не выдержала я.

Сказанные мною слова подействовали на Сонай, как яд.

- Ах, вот как?! Значит я не человек для тебя? Ну, спасибо!

Через секунду слезы Сонай уже лились ручьем, как и в любой, подходящий для нее момент, но я больше не намерена была терпеть ее выходки.

Мое безразличие к ее слезам вывело Амира из себя.

- Сармад, как ты можешь так относиться к моей сестре?

Кажется, у меня уже начинали сдавать нервы.

- Амир, - начала я, но закончить мне не дали.

- Ты видишь, видишь? – разрыдалась Сонай. – Твоя жена всегда так поступает. Стоит мне открыть рот, так она тут же кричит на меня.

- Сонай, - резко сказала я, - будь благоразумной.

- Хватит! – Амир стукнул кулаком об стену. – Хватить! Только не в этот день.

Сонай, после долгих жалоб сквозь слезы, что ее никто в этом доме не понимает, не любит, и, что она, как прислуга с утра до ночи готовит, стирает, а мы ее не ценим, ушла в свою комнату и громко захлопнула за собой дверь.

Амир угрюмо сидел на диване, а я молча накрывала на стол. Я еще утром дала себе слово, что этот день Сонай мне не испортит. Но, доносившиеся из ее комнаты, возгласы, выкрики и проклятия, как никогда играли на нервах.

- Я так больше не могу, это уже слишком, - взмолилась я.

- Сармад, держи себя в руках, - сурово сказал Амир.

- Ведь она… - открыла было я рот, но он не стал слушать меня, резко встал и вышел из гостиной.

Когда мы немного успокоились все сели за стол. Амир, посадив рядом сыночка на его детском стульчике, гордо сидел и наслаждался вкусными блюдами, которые я приготовила с любовью и большим удовольствием. Ужин был восхитительный, причем настолько, что, казалось, все забыли недавнюю ссору.

Похвалы от золовки услышать я и не надеялась; даже то, что она сидела и молча ела – было достаточно.

Когда пришло время пить чай, я встала и пошла на кухню, чтобы приготовить все.

Амир очень любил чай и никогда не упускал возможность попробовать новые сорта. Больше всего ему нравился чай с чабрецом, поэтому сегодня я специально заварила именно такой и с полным подносом в руках вошла в гостиную. Пройдя пару шагов, вдруг я почувствовала, что наступила на что-то.

- Я, кажется, на что-то наступила, - робко сказала я и тут же вздрогнула от визга Сонай. Она рывком вскочила с места и за миг очутилась у меня под носом.

- Моя сережка! Я с утра не могла ее найти. Ты раздавила мою сережку!

У нее были золотые серьги, похожие на два крупных шарика, которые она носила со дня смерти матери, как память о ней. Ужас охватил меня. Неужели я раздавила ее серьгу? Но как это могло случиться? Ведь Сонай проснулась ближе к вечеру, и еще, когда я пылесосила комнату, ничего такого не видела. Растерявшись полностью, я так и стояла с подносом в руках, боясь сделать хоть шаг.

- Что ты стоишь, несчастная?

Этими словами Сонай резко оттолкнула меня, наверное для того чтобы поднять то, на что я наступила, но тут случилось ужасное: я потеряла равновесие и поднос с чаем опрокинулся прямо на нее.

Это был кошмар. Никто себе и представить не сможет тот рев, который издала несчастная Сонай.

- Горю-ю-ю! – закричала она и стала биться в панике. Омар разрыдался, причем так громко, как никогда ни разу не плакал.

На шум прибежал Амир, отходивший поговорить по телефону.

Таких оскорблений от золовки я еще не слышала. Я хотела помочь ей снять с себя кофту и дойти до душа, чтобы промывать обожженные места холодной водой. Но Сонай была в ярости. Она снова оттолкнула меня от себя с такой силой, что я ударилась о стену. Не время было обращать внимания на ее поведения и обижаться – ей же было ужасно больно.

- Ты нарочно это сделала. Я убью тебя! – кричала Сонай и пыталась схватить меня за волосы.

Даже Амир не мог затащить ее в ванную, она сопротивлялась и этим делала себе еще хуже. Я побежала на кухню и принесла небольшое ведерко со льдом.

- Амир, ты не видел, она нарочно сделала это, - не успокаивалась Сонай.

Она ревела, кричала, размахивала руками. Ее оскорблениям не было конца. Но, не смотря ни на что, мне было жалко ее.

- Ведьма, родила ребенка и считаешь, что теперь тебе все дозволено?

- Сармад, как ты могла? - резко спросил Амир. - Как ты могла?

Я не верила своим ушам, у меня затряслись руки и глаза переполнились слезами.

- Амир, что ты говоришь? Ты же понимаешь, что я не специально, она оттолкнула меня.

- Лгунья, подлая лгунья! - закричала Сонай. – Будь ты проклята!

- Я не вру! – умоляющи, посмотрела я на Амира - его лицо показалось мне чужим.

- Какой же ты мужчина, если не можешь повлиять на собственную жену? Да ты и руку поднять на нее не можешь. Трус, трус!

- Успокойся! - резко бросил Амир.

- Да она же меня покалечила, кому я теперь нужна такая?! Любой на твоем месте давно убил бы ее. Трус!

- Хватит! - расплакалась я. - Я не могу больше, не могу!

- Сармад!

- Нет, хватит!

- Ой-й-й, мое тело! Горю, люди!

- Угомонитесь!

- Ударь же ты ее, наконец! Мужчина ты или кто?!

Наши голоса перемешались, мы все кричали, что есть силы. В комнате стоял такой ор, что уже никто не разбирал ни своих слов, ни чужих. Мы обвиняли друг друга во всех грехах на свете. Все, что было накоплено, не могло больше оставаться в нас. И вдруг… Амир размахнулся – у меня из глаз посыпались искры… все поплыло… и я упала.

* * *

«Уважаемые пассажиры! Просим вас пристегнуть ремни и привести кресла в вертикальное положение. Самолет снижается».

Мы в самолете – я и Омар. Он спит у меня на руках и улыбается во сне.

«Самолет снижается». Я только сейчас поняла смысл этих слов. Через несколько минут я увижу Баку – город моей мечты.

За одно мгновение вся моя жизнь пронеслась перед глазами. После удара Амира все еще болит голова, ведь прошло только два дня.

В тот же день Амир отвез сестру в больницу, и врачи сказали, что с ней все будет в порядке: ожоги не сильные и пораженных участков не много. Приехав домой, он даже не извинился за свой поступок и за то, что они испортили мне самый важный день моей жизни. Тогда, я в полной мере осознала, что не могу больше продолжать такую жизнь. Меня на это не хватит. Я хочу вырастить здорового, а самое главное уравновешенного и спокойного ребенка. Но рядом с Сонай мне это не удастся.

Сейчас я стою на пороге новой жизни. Передо мной больше вопросов, чем ответов, но это лучше того, что было раньше. Амир еще не знает, что я уехала. Интересно, что он почувствует? Будет ли искать? В спальне на свою тумбочку я поставила картинку с изображением Баку… Может, он догадается, где мы, а может, и нет. Я знаю, что он любит меня, и я все еще люблю его, но ту жизнь, которую мы вели в последний год, я больше не смогу вести. Она была ужасна и бессмысленна.

Я всегда мечтала посетить родину отца и рада, что мне это удалось. Буду счастлива, если Амир нас найдет и захочет начать все с чистого листа вместе с нами. Я прощу его, ведь мы семья и останемся ею, что бы ни случилось. И если мы снова будем вместе, то я не допущу в нашу семью постороннего человека и буду оберегать ее, как смогу.

Самолет приземлился, трап подан. Пора выходить.

Я беру на руки Омара и двигаюсь к выходу. От легкого ласкающего ветра он просыпается и, открыв глаза, впервые видит яркое бакинское солнце.

Я еще не знаю, что будет дальше, но надеюсь на лучшее…

İDMAN

NAMİQ ƏLİYEV: "ÇALIŞACAĞIQ Kİ, LONDON OLİMPİADASINDA DA UĞURLU NƏTİCƏLƏRLƏ XALQIMIZI SEVİNDİRƏK"

Yola saldığımız ildə Azərbaycan idmançıları beynəlxalq yarışlarda böyük uğurlar əldə etmişlər. Güləş Federasiyasının göstəriciləri bu sırada ən məhsuldar olmuşdur. AzərTAc-ın müxbiri ilə söhbətində federasiyanın vitse-prezidenti Namiq Əliyev ilin yekunlarına və perspektivlərə dair sualları cavablandırmışdır.

- Bu il Azərbaycan Güləş Federasiyasının göstəriciləri müstəqillik dövrünün ən yaxşı nəticələrindəndir. Növbəti ildə bu uğurları yaxşılaşdırmaq çətin olmayacaq ki?

- Bəli, siz düzgün qeyd etdiniz, 2009-cu il bizim üçün çox məhsuldar oldu. Mövsümün əvvəlində sərbəst güləş üzrə yığma komandamız Tehranda keçirilmiş dünya kubokunda baş mükafata sahib oldu. Komanda bu uğuru apreldə Vilnüsdə təşkil edilmiş Avropa çempionatında da davam etdirdi. Dörd qızıl, bir gümüş və bir bürünc medal qazanan sərbəst güləşçilərimiz komanda hesabında 1-ci yeri tutdular. Sentyabrda Danimarkanın Herninq şəhərində keçirilmiş dünya çempionatında isə hər üç güləş komandamız yüksək nəticə göstərdi. Qadın güləşi üzrə milli komanda 1-ci, sərbəst güləşçilər 2-ci, yunan-Roma güləşçiləri isə 3-cü oldular.

Ümumiyyətlə, bu uğurlar xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin idmana və idmançılara göstərdiyi qayğının Prezident İlham Əliyev tərəfindən layiqincə davam etdirilməsinin məntiqi nəticəsidir.

- Azərbaycanın sərbəst və yunan-Roma güləşçiləri Beynəlxalq Güləş Federasiyasının (FİLA) ən yaxşı nəticə göstərən idmançılar siyahısında yer almışlar. Bu mövqeyi qorumaq üçün nə kimi işlər görülür?

- Yığma komandamızın hər bir üzvü üçün məşqçilər heyəti tərəfindən fərdi planlar hazırlanmışdır. Bu işi uğurla həyata keçirmək üçün Güləş Federasiyası məşqçilər heyətinin sıralarını bir az da genişləndirmişdir. Məqsəd bütün çəkilərdə yüksək səviyyəli idmançılar hazırlamaqdır. Bu niyyətlə hər çəki üzrə cavabdeh məşqçi təyin etmişik. Bunun yaxşı nəticə verəcəyinə əminik.

- Qadın güləşçilərimizin dünya çempionatındakı uğurları idmanın bu növünə qızların axınını artırıbmı?

- Sevindirici haldır ki, qadın güləşçilərimiz dünya çempionatında adlı-sanlı idmançılara qalib gələrək, yüksək nəticələr əldə etmişlər. Bu uğur təkcə Bakıda deyil, regionlarda da idmanın həmin növünə qızların marağını daha da artırmışdır. Hazırda milli komandamızda güclü rəqabət vardır. İnanırıq ki, qadın güləşində qələbələrimizin davamı gələcək və bu növdə kütləviliyə nail olacağıq.

- Məşqçi və hakimlərin «gənc-ləşməsi» və yeni güləş mütəxəssislərinin formalaşdırılmasında seminarların, ixtisaslaşdırma kurslarının keçirilməsi nəzərdə tutulurmu?

- Güləş Federasiyası hər yarışqabağı hakimlər və məşqçilər üçün seminar keçirir. Bu, FİLA-nın yarış qaydalarında tez-tez dəyişikliklər etməsi ilə əlaqədardır. Dəyişikliklər nəticəsində məşqçilərin taktiki gedişlər etmək üçün həmin seminarlarda iştirakları vacibdir. İlin sonunda Gənclər və İdman Nazirliyi ilə birgə regionlarda geniş tərkibdə seminar keçirməyi planlaşdırırıq.

- Azərbaycan yığma komandasının tərkibinə yeni idmançıların cəlb olunması və regionlarda bununla bağlı görülən işlər barədə nə deyə bilərsiniz?

- Yığma komandamızın qapısı bütün güləşçilərin üzünə açıqdır. Ölkədaxili və beynəlxalq turnirlərdə müvəffəqiyyət qazanmış idmançılar milli komandanın tərkibinə daxil edilirlər. Ancaq yığmada heç kimin yeri əbədi deyildir. İlboyu sabit çıxış etməyən idmançı tədricən yığmada mövqeyini itirir, onu daha fəalı əvəzləyir.

O ki qaldı bölgələrdə gənc idmançıların yetişdirilməsinə, onu deyə bilərəm ki, federasiyanın regionlar üzrə işi yüksək səviyyədə təşkil olunmuşdur. Güləş Federasiyasının nümayəndələri mütəmadi regionlara gedir, oradakı vəziyyətlə tanış olur, üzə çıxan nöqsanları yerindəcə həll edir, böyük problemlər olduqda rayon rəhbərliyi ilə görüşərək həllinə nail olurlar. Güləş Federasiyası bölgələrdəki idman zallarının təmirinə yaxından kömək göstərir və onları xüsusi avadanlıqla təchiz edir. İndiyədək regionlara 60 dəst güləş döşəyi paylanılıb ki, bu da çox böyük işdir.

Gənc idmançıların hazırlanması işinin yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi üçün regionlarda yarışlar keçirilir. Sevindirici haldır ki, turnirlərin təşkili üçün bu gün gözəl şərait vardır. Olimpiya idman bazaları bu işdə bizə çox kömək olur.

- London Yay Olimpiya Oyunlarına o qədər də çox vaxt qalmayıb. Bu Olimpiadada "Pekin-2008"in göstəricilərini yaxşılaşdırmaq meyli müşahidə edilirmi?

- Bu sualı belə cavablandırardım: o pis əsgərdir ki, general olmağı arzulamır. Pekin Yay Olimpiya Oyunlarından bir il ötüb. Məşqçilər heyəti bu oyunların nəticəsini təhlil edərək, nəticə çıxarır. Buna misal olaraq, builki uğurlarımızı göstərə bilərik.

Çalışacağıq ki, London Olimpidasında da uğurlu nəticələrimizlə xalqımızı yenə sevindirək.

- Azərbaycan Prezidenti, Milli Olimpiya Komitəsinin rəhbəri İlham Əliyev güləşçilərimizin göstəricilərinə və federasiyanın işinə öz çıxışlarında yüksək qiymət vermişdir. Bununla əlaqədar olaraq sizi təbrik edirik. Sonda federasiyanın «Hər ailədə bir güləşçi» təşəbbüsünün icrasının nə yerdə olduğunu bilmək maraqlı olar...

- «Hər ailədə bir güləşçi» təşəbbüsünün icrası uğurla həyata keçirilir.

Məqsəd böyük idmançılar hazırlamaqla bərabər, Azərbaycanın hər bir rayonunda sağlam düşüncəli, fiziki cəhətdən güclü gənclərin yetişməsinə nail olmaqdır.

UŞAQ DÜNYASI

"Xəzər Xəbər" toplusunun məktəblilər üçün əlavəsi

İBTİDAİ SİNİFLƏRDƏ ADƏT VƏ VƏRDİŞLƏRİN FORMALAŞMASI HAQQINDA MÜLAHİZƏLƏR

Respublikamız da ibtidai təhsil həmişə diqqət mərkəzində olub, çünki təhsilin bünövrəsi bu mərhələdə qoyulur. Təhsilin ibtidai mərhələsi sərhədi və amalı məlum olan bitkin, tamamlanmış, həm də qənaətbəxş bir mərhələ hesab edilir. İbtidai təlimin məzmununun dünya standartları tələbinə cavab verməsi üçün hələ çox iş görülməlidir. Bu vəzifənin yerinə yetirilməsi fəndaxili, sinifdaxili problemlərlə, bəzən daha böyük ümumpedaqoji, ümumtəhsil problemləri ilə bağlı olur. Hər bir sinif üzrə təlimin minimum məzmunu, şagirdlərə verilməsi məsləhət görülən zəruri bilik, bacarıq və vərdişlərin həcmi müəyyənləşdirilməlidir. Biz kiçikyaşlı məktəblidən necə insan yetişdirməli olduğumuzu aydın təsəvvür etməliyik.

Bizim "Dünya" məktəbinə gələn I sinif şagirdlərinin əksər hissəsi məktəb təliminə hazırlığı olmayan uşaqlardır. Bu da müəllimlərin işini bir az da çətinləşdirir. "Dünya" məktəbində fəaliyyət göstərən hazırlıq siniflərindən gələn uşaqlarla isə işimiz, nisbətən, yüngülləşir.

Məktəblərdə təlim-tərbiyənin müvəffəqiyyəti bir çox hallarda I sinfə qəbul edilən uşaqların məktəb təliminə hazırlıq səviyyələrindən asılı olur. Uşaqların bir qismi psixoloji cəhətdən məktəbə hazır olmadığından təhsil almağa maraq və səy göstərmir, yaxşı oxuya bilmir. İkinci qismi isə nitqi inkişaf etmədiyindən, ətraf aləm haqqında məlumatının azlığından dinməz oturmağı, cavab verməməyi üstün tutur. Az qismi oxuyub-yazmağı, hesablamağı öyrənmiş olur.

I sinfə qəbul olunan uşaqlarla ilk növbədə psixoloji söhbətlər aparmaq, maraq dünyalarını aşkara çıxarmaq və nəticədə onlarda dərsə maraq oyatmaq, məktəbi sevmələrinə nail olmaq hər bir idtidai sinif müəlliminin qarşısında duran ilk vəzifələrdən birincisidir. Yalnız bundan sonra keyfiyyətli dərs tədrisindən söhbət gedə bilər. I sinfə gələn şagird sinif daxılında ona lazım olan hər bir şeyi: müəllim sevgisini, sinif yoldaşları ilə dostluğu, sinifdə dərsi tam mənimsəməni əldə etməlidir.

İbtidai sinif şagirdlələrində mənəvi adət və vərdişlərin tərbiyə edilməsi daha böyük əhəmiyyətə malikdir. Çünki ailə və ya bağça həyatından ayrılmış uşaqlar məktəbdə yeni qaydalarla rastlaşırlar. İlk günlərdə həmin adət və vərdişlərə alışdırılmayan uşaqlarla işləmək çətin olur. Uzun müddətli müşahidələrimə əsaslanaraq deyə bilərəm ki, bu dövrdə adət və vərdişlərin yaradılması nisbətən sürətlə gedir. Çünki həmin yaşda uşaqların hərəkətlərində şüurluluq və müstəqillik, təqlidçilik və icraçılıq meyli daha güclü olur. Bu isə hərəkətin adət şəklinə düşməsində böyük rol oynayır. Nəticədə, məktəbə yenicə qədəm qoymuş, onun

daxili qaydalarını bilməyən uşaqlarda adət və vərdişlərin yaradılması üçün sinif müəllimlərinin qarşısında geniş imkanlar yaranır.

Adət və vərdişlərin yaranıb formalaşmasında, heç şübhəsiz, tədris materiallarının böyük əhəmiyyəti vardır. Belə ki, hər hansı mövzunun dərindən öyrənilməsi, mənimsənilməsi müəyyən adətin, yaxud vərdişin yaranmasına, möhkəmlənməsinə kömək göstərir. Uşaqlara anaya hörmət etmək, onun qayğısına qalmaq kimi mənəvi - əxlaqi dəyərlər aşılamaq üçün "Ana dili" dərsliyində kifayət qədər material vardır. Mən hər bir insan üçün müqəddəs sayılan anaya məhəbbət hissini gücləndirmək, onun qayğısına qalmaq, mənəvi-əxlaqi dəyərləri adət şəklinə salmaq məqsədilə dərslikdəki materiallarla kifayətlənməyib, başqa mənbələrə müraciət edirəm. Belə ki, müvafiq mövzunun tədrisi zamanı əvvəlcə "Ququ quşu" əfsanəsinin məzmununu danışmağı vacib sayıram. Nağılın qısa məzmunu belədir: Ananın dörd uşağı varmış. Günlərin bir günü ana bərk xəstələnir, qızdırma içində yanır. O, böyük oğlunu çağırır ki, gəlib ona su versin. Uşaq oynamağa tələsdiyindən anasına su vermir. Bunu görən ana bərk təəssüflənir. O biri övladları da anaya su vermirlər. Hiddətlənən ana arzu edir ki, bir quşa çevrilsin. Ana öz arzusuna çatir.O, quş olub uçur. Uşaqlar ağlaya-ağlaya analarının dalınca qaçırlar. Ancaq sonrakı peşmançılıq fayda verməz. Deyirlər ki, övladlarından fayda görməyən Ququ quşu elə buna görə də yuva qurub bala çıxarmır. O, özgə quşların yuvasında yumurtlayır. Onun balalarını özgə quşlar bəsləyib böyüdürlər.

Tədris prosesində şagirdlərə zərərli adətləri aradan qaldırmaq və düzgün tərbiyə vermək müəllimdən böyük pedaqoji ustalıq tələb edir. Apardığım müşahidələr göstərir ki, məşğələlər zamanı bir və ya bir neçə şagirddə bəzi mənfi adətlər nəzərə çarpır. Biz müəllimlər pis davranış tərzini yaradan səbəbləri aşkar edib, onunla mübarizə aparmalı, həm də müsbət adət və vərdişlərin tərbiyəsinə nail olmağı bacarmalıyıq.

Davamlı, uzunmüddətli vərdişlər uşaqların mənəvi dünyasının sərvətidir. Ona görə də, adət və vərdişləri uşaqlara vaxtında aşılamalıyıq. Bu bizim müqəddəs vəzifəmizdir.

Nuranə ƏMİROVA,
"Dünya" məktəbinin müəlliməsi

ÖCƏŞMƏLƏR

D eyinən kaska!

– Kaska!
– Üzüvə vurum kraşka.

D eyinən xaş-xaş!

– Xaş-xaş!
– Qaşın olsun çatmaqaş.

D eyinən qabaq!

– Qabaq!
– Yolun olsun dal-qabaq.

D eyinən bat!

– Bat!
– Görüm olasan qatbaqat.

D eyinən saqqal!

– Saqqal!
– Bağında bitsin qanqal.

D eyinən şənlik!

– Şənlik!
– Əyninə gey gəlinlik.

Hazırlayanı:
Mirsaleh ZÜLFÜQAROV,
Dünya məktəbinin
VI sinif şagirdi

HƏQİQƏTƏ OXŞAYAN YALAN

Çox qədim zamanlarda bir kənddə Şaban adlı kişi yaşayırdı. Şabanın Sənəm adlı arvadı, Səlim adlı da bir oğlu var idi. Şaban kişi meşədən odun qırıb satmaqla gün-güzəran keçirirdi. Bir dəfə o, oğlu Səlimi də özü ilə meşəyə apardı. Amma iş elə gətirdi ki, onlar yolu itirib meşədə azdılar. Çox gəzdilər, çox dolaşdılar, axırda gəlib bir talaya çıxdılar. Talanın yaxınlığında balaca bir göl də var idi. Hava da yaman isti idi. Ata-oğul soyunub göldə çimdilər, sonra da sahildə uzanıb dincəlməyə başladılar. Elə bu vaxt gördülər ki, bir eşşəkarısı yekə bir maralı götürüb gölün üstündən qarşıda görünən dağa tərəf uçur.

– Ata, bu ki lap möcüzədir! – Səlim həyəcanla dilləndi. – Adam heç ağlına da sığışdıra bilmir ki, eşşəkarısı bu yekəlikdə maralı qaldırıb apara bilər.

– Oğul, meşə və dağlarda belə möcüzəli işlər çox olur. Biz sənin lə onlardan ancaq birini gördük. Yadında saxla. Kəndə qayıdandan sonra bu barədə bir kəlmə də danışma. Bu gördüyün həqiqətdir. Amma sənə inanan olmaz.

Onlar bir az da dincələndən sonra ölçüb-biçib, kəndlərinin hansı tərəfdə olduğunu təyin etdilər. Meşədən odun qırıb, lap qaranlıq düşəndə evlərinə çatdılar.

Sabahısı gün Səlim atasının sözlərini unudub, dostlarının yanında lovğalana-lovğalana meşəyə getməklərindən, azmaqlarından, göldə çimmələrindən, eşşəkarısının yekə bir maralı götürüb gölün üstündən uçmasını gördüklərindən o ki var danışdı.

Amma dostları ona inanmayıb dedilər:

– Sizin azmağınıza, göldə çimməyinizə inanırıq. Eşşəkarısının yekə bir maralı götürüb uçması isə yalandır. Belə şey ola bilməz.

– Səlim dedi:

– Yaxşı, inanmırsınızsa, onda gəlin mərc eləyək. Əgər dediklərim düz çıxmasa, qapımızdakı qoçumuzu sizə bağışlayaram. Yox, əgər düz olsa, onda siz belə bir qoç mənə verməli olacaqsınız. Gedəyin atamdan soruşağın. Axı, o da bunu görüb.

– Razıyıq – deyə, Səlimin dostları cavab verdilər. – Düzdür, o, sənin atandır. Amma bütün kənd bilir ki, Şaban kişi ömründə bir dəfə də olsun yalan danışmayıb.

Onlar Şaban kişinin yanına gəldilər:

– Şaban əmi, Səlim deyir ki, siz dünən meşədə azarkən eşşəkarısının yekə bir maralı götürüb gölün üstündən uçduğunu görmüsünüz. Bu doğrudurmu?

– Yox, belə şey olmayıb. Nə mən, nə də mənim oğlum bunu görüb. Axı, heç bu ola da bilməz – deyə, Şaban kişi sakitcə cavab verdi.

Səlimin dostları çox sevindilər. Həyətdəki qoçu da açıb apardılar. Səlim isə çox pərt oldu. Nə üçün atası əsl həqiqəti demədi?

Şaban kişi oğlunu yanına çağırdı:

– Pərt olma, bala! Əgər mən həqiqəti söyləsəydim, hamı deyərdi ki, Şaban oğlunun tərəfini saxlayıb. Mümkün olmayan iş barədə yalan danışıb. Bəli, elə olur ki, həqiqətə də inanmırlar.

Amma o, oğlunun da halına acıdı. Odur ki, dedi:

– Əgər sən onlara üstün gəlmək istəyirsənsə, get, bir də mərc elə. Axı, bizim bir cüt toğlumuz da var. İndi nə etmək lazım olduğunu mən sənə öyrədərəm. Gedib deyərsən ki, atam meşədə ceyran ovlayıb. Onun atdığı ox ceyranın dal ayağından dəyib oradan qulağına keçmişdir. Onlar yenə də belə şeyin olacağına inanmayacaqlar. Onda sən toğlulardan mərc gəl və dostlarını mənim yanıma gətir.

Ertəsi gün Səlim atasının öyrətdiklərini dostlarına danışdı.

Dostları isə:

– Heç belə şey olar? Bu ki lap uydurma yalandır – deyib ona inanmadılar.

– İnanmırsınız? Heç eybi yoxdur. Gəlin mərc eləyək. Mən bir cüt toğlu qoyuram. Siz də hərəniz bir cüt toğlu qoyun.

Uşaqlar razılaşıb Şaban kişinin yanına gəldilər və Səlimin ceyran ovu barədə yalan danışdığını bildirdilər.

Şaban dedi:

– Yox, siz yanılırsınız. Oğlumun dedikləri düzdür. Mən meşədə idim. Gördüm ki, bir ceyran uzanıb. Elə onu nişan almışdım ki, bir də gördüm ceyran dal ayağını qaldırıb qulağını qaşımağa başladı. Oxu atdım: ox da gedib dəydi ceyranın ayağına və dəlib keçdi qulağına. Səlimin dostları mərci uduzsalar da, Şaban kişinin dediklərinə inandı-

lar. Onların hər biri Səlimə iki toğlu verməli oldu...

Şaban kişi Səlimi yanına çağırıb dedi:

– Gördünmü, oğlum, sən həqiqəti dediyin üçün mərci uduzdun, amma mənim yalanımla mərci uddun. Bəli, elə həqiqətlər var ki, yalana oxşadığı üçün ona kimsə inanmır. Elə də yalan var ki, həqiqətə oxşadığı üçün ona hamı inanır. Bax, bunu həmişəlik yadında saxla.

QOCA ASLAN

Günlərin bir günü qoca aslan meşə qırağında bir pişik gördü, dedi:

-Ay pişik, sən bizim cinsdənsən, niyə belə balacasan? Pişik dedi:

- Mən adam əlinə düşmüşəm, ona görə belə balacalaşmışam. Mənim yiyəm o qədər başıma döyür ki, gözümə qaranlıq çökür. Əgər sən onun əlinə keçsən, gör başına nələr gətirər.

Qoca aslan dedi:

-Ay pişik, sən yiyəni mənə göstər, səni onun əlindən qurtarım.

Pişik dedi:

-Sabah yiyəm buraya cüt əkməyə gələcək, onda sən də gələrsən.

Aslan "yaxşı" deyib getdi.

Sabah açıldı, pişiyin yiyəsi kəndli meşənin qıragına cüt əkməyə gəldi. Bunu görüb qoca aslan da ora gəldi. Bir az keçdi, pişik də gəldi. Bu zaman qoca aslan dedi:

-A kişi, niyə bizim nəsli bu hala salıbsan? Bəyəm mən aslandan qorxmursan?

Kişi dedi:

-Ay aslan qardaş, pişik də mənə demişdi ki, çox qüvvətlidi, ancaq mən pişikdə o qüvvəti görmədim. İndi də ki, görürsən nə günə düşüb? Əgər ona yazığın gəlirsə, bircə gün ona kömək elə, onun işini sən gör.

Qoca aslan dedi:

-Nə işin var, de kömək eləyim.

Cütçü boyunduruğu öküzün boynundan açıb aslanın boynuna qoydu, kirişlə bərk-bərk bağladı, cütü saldı xam, kolluq yerə. Əlinə də bir yekə pazı aldı, daldan aslana çək ki, çəkəsən. Aslanın bağırtısı meşəyə, dağa düşdü. Əkinçi axşama kimi kolluqları, çayırlıqları əkdi. Aslanı da o qədər döydü ki, bir qat gönü getdi, tamam heydən düşdü. Cütçü axşam boyunduruğu aslanın boynundan götürdü. Aslan tir kimi yerə uzandı. Pişik miyoldaya-miyoldaya onun yanına gəlib dedi:

-Kefin necədi? İnsanın əlinin zərbini gördünmü? Aslan dedi:

-Qardaş, sən gör nə qədər qüvvətli imişsən ki, bu zərbə dözübsən. Sənin yerinə mən olsaydım, indi lap siçana dönmüşdüm

KİTABXANAMIZIN YENİ KİTABLARI

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Altı cilddə. II-ci cild. –Bakı: Elm, 2007. -632 s. – ISBN 5-8066-1636-3

Bayramov Q. Tərcümə sənəti (tərcümə nəzəriyyəsi üzrə ali məktəb tələbələri üçün dərslik). – Bakı: OKA-Ofset, 2008. – 218 s.

Hüseyn Cavid. Dram əsərləri. – Bakı: Avrasiya Press, 2007. – 460 s. – ISBN 978-9952-442-04-5

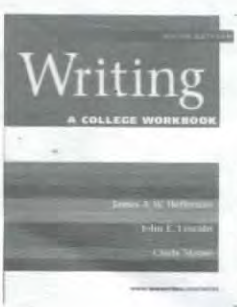
XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı məsələləri. II kitab ("XX əsr Azərbaycan poeziyasının müasir dərki"). – Bakı: Elm, 2008. – 340 s. – ISBN 5-8066-1746-7

Ordubadi Məmməd Səid. Qanlı illər. – Bakı: Qafqaz, 2007. -184 s. – (Qafqazın klassikləri) – ISBN 9952-432-05-4

Compilation of the UN documents on the Armenia-Azerbaijan Nagorny Karabakh Conflict = Сборник документов ООН по Армяно-Азербайджанскому Нагорно-Карабахскому конфликту. – Baku: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan, 2009. - 368 p. – ISBN 978-9952-8009-8-3

Heffernan J. Writing, a college handbook / J. Heffernan, J. Lincoln, J. Atwill. – 5th ed. – New York: W.W. Norton, 2001. – 802 p. – ISBN 0-3939-7426-X

Джафарова Д. Оружие племен Карабаха в эпоху поздней бронзы и раннего железа. – Баку: Университет Хазар, 2008. – 256 с. – ISBN 978-9952–8005–4-8

Hazırlayanı: **Lyudmila Sotova**

OXUCULARIN NƏZƏRİNƏ!

"XƏZƏR XƏBƏR" JURNALINA 2010-CU İL ÜÇÜN ABUNƏ ELANI

Əziz oxucular!

"Xəzər Xəbər" jurnalı yeni ildə sizin görüşünüzə yeni həcmdə və yeni görkəmdə gələcək. Jurnalın dövriliyi də dəyişəcək.

"Xəzər Xəbər" jurnalı ayda bir dəfə (avqust ayından başqa) 80 səhifə həcmində və rəngli çıxacaq.

"Xəzər Xəbər" jurnalında siz yenə Azərbaycan, türk, rus və ingilis dillərində maraqlı xəbərlər, təhsil yenilikləri və tələbə həyatına, mədəniyyət, turizm və idmana aid yazılar, orijinal bədii əsərlər oxuya biləcəksiniz.

"Xəzər Xəbər" jurnalına 2010-cu il üçün aşağıdakı ünvanlarda abunə yazılmaq (illik abunə haqqı 22 manatdır) olar:

- *"Azərpoçt" MMC-nin Bakı Mərkəzi poçtu (Üzeyir Hacıbəyov küçəsi, 36), tel.: 493-33-66*
- *1 saylı poçt (İstiqlaliyyət küçəsi, 35, İçərişəhər metrosu, İqtisadiyyat Universiteti ilə üzbəüz), Tel.: 492-58-40*
- *"Qasid" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti (5-ci mikrorayon, Cavad xan küçəsi, 21, Memar Əcəmi metrosunun yanı, tel.: 493-14-06; 493-16-43*

2010-cu ilin yanvar ayından etibarən "Xəzər Xəbər" jurnalını pərakəndə satışda "Metro-Servis" MMC-nin Bakı metropoliteni stansiyalarındakı köşklərindən ala bilərsiniz.

"Xəzər Xəbər"ə abunə yazılın!
"Xəzər Xəbər"i oxuyun!
"Xəzər Xəbər"ə yazın!

KHAZAR VIEW

XƏZƏR

XƏBƏR